

**“ÇARTİS AZƏRBAYCAN” SİGORTA ŞİRKƏTİ
AÇIQ SƏHMDAR CƏMİYYƏTİ**

31 dekabr 2014-cü il tarixinə

**Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına
Uyğun Maliyyə Hesabatları və
Müstəqil Auditorun Hesabatı**

MÜNDƏRİCAT

MÜSTƏQİL AUDİTORUN HESABATI

MALİYYƏ HESABATLARI

Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat	1
Mənfəət və ya Zərər və Sair Məcmu Gəlir haqqında Hesabat	2
Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat	3
Pul Vəsaitlərinin Hərəketi haqqında Hesabat	4

Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

1 Giriş	5
2 Əməliyyat Mühiti	5
3 Əsas Uçot Siyasetlərinin Qısa Xülasəsi	5
4 Uçot Siyasetinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Ehtimallar və Mülahizələr	14
5 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şəhərlərin Tətbiqi	15
6 Yeni Uçot Qaydaları	16
7 Pul Vəsaitləri və Onların Ekvivalentləri	18
8 Banklardakı Müddətli Depozitlər	19
9 Borc və Pay Qiymətli Kağızları	19
10 Sığorta Əməliyyatları üzrə Debitor Borcları	20
11 Əmlak, Avadanlıq və Qeyri-Maddi Aktivlər	21
12 Qazanılmamış Sığorta Haqları Ehtiyyatı	21
13 Zərərlər Ehtiyyatı	22
14 Sığorta Əməliyyatları üzrə Kreditor Borcları	22
15 Sair Qeyri-Maliyyə Öhdəlikləri	23
16 Nizamname Kapitalı	23
17 Komissiya Gəlirləri	23
18 Komissiya Xərcləri	24
19 Əməliyyat Xərcləri	24
20 Mənfəət Vergisi	24
21 Sığorta Haqları və Ödənişlerinin Tehlili	26
22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin idarə Edilməsi	28
23 Kapitalın idarə Edilməsi	36
24 Şərti Öhdəliklər	37
25 Maliyyə Alətlərinin Qiymətləndirmə Kateqoriyaları üzrə Təqdim Edilməsi	37
26 Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri	38
27 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar	39
28 Hesabat Dövründən Sonra Baş Vermiş Hadisələr	40



Müstəqil Auditorun Hesabatı

“Çartis Azərbaycan” Sığorta Şirkəti ASC-nin Səhmdarına və Rəhbərliyinə:

Biz “Çartis Azərbaycan” Sığorta Şirkəti ASC-nin (“Şirkət”) 31 dekabr 2014-cü il tarixinə maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatından və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gəlir, kapitalda dəyişikliklər və pul vəsaitlərinin hərəkəti haqqında hesabatlarından, eləcə də əsas uçot siyasetlərinin qısa xülasəsindən və digər izahedici məlumatlardan ibarət olan maliyyə hesabatlarının audit yoxlamasını apardıq.

Maliyyə hesabatlarının hazırlanması üzrə Rəhbərliyin məsuliyyəti

Rəhbərlik hazırlı maliyyə hesabatlarının Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi, həmçinin firildaqçılıq və ya səhv nəticəsində yaranmasından asılı olmayaq, əhəmiyyətli təhriflər olmayan maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün rəhbərliyin zəruri hesab etdiyi daxili nəzarət sisteminə görə məsuliyyət daşıyır.

Auditorun məsuliyyəti

Bizim məsuliyyətimiz apardığımız audit əsasında həmin maliyyə hesabatları üzrə rəy bildirməkdir. Biz auditi Beynəlxalq Audit Standartlarına uyğun aparmışiq. Həmin standartlar bizdən etik normalara riayət etməyi və auditin planlaşdırılması və aparılmasını maliyyə hesabatlarında əhəmiyyətli səhv'lərə yol verilmədiyinə kifayət qədər əmin olacaq tərzdə həyata keçirməyi tələb edir.

Auditə maliyyə hesabatlarındakı məbleğlər və açıqlamalara dair audit sübutunun əldə edilməsi üçün prosedurların həyata keçirilməsi daxildir. Seçilmiş prosedurlar auditorun mülahizəsindən, eləcə də firildaqçılıq və ya səhv nəticəsində maliyyə hesabatlarının əhəmiyyətli dərəcədə təhrif edilməsi risklərinin qiymətləndirilməsindən asılıdır. Həmin riskləri qiymətləndirirkən auditor müəssisənin daxili nəzarət sisteminin effektivliyinə dair rəy bildirmək üçün deyil, şəraitə görə müvafiq audit prosedurlarının işlənib hazırlanması məqsədilə müəssisə tərəfindən maliyyə hesabatlarının hazırlanması və düzgün təqdim edilməsi üçün müvafiq daxili nəzarət sistemini nəzərdən keçirir. Bundan əlavə, auditə mövcud uçot siyasetinin uyğunluğunun və rəhbərliyin uçot ehtimallarının əsaslandırılmasının qiymətləndirilməsi, eləcə də maliyyə hesabatlarının ümumi təqdimatının dəyərləndirilməsi daxildir.

Biz hesab edirik ki, əldə etdiyimiz audit sübutu auditor rəyinin bildirilməsi üçün yetərli və müvafiq əsası təmin edir.

Rəy

Bizim fikrimizcə, hazırlı maliyyə hesabatları Şirkətin 31 dekabr 2014-cü il tarixinə maliyyə vəziyyətini və həmin tarixdə tamamlanan il üzrə maliyyə nəticələrini və pul vəsaitlərinin hərəkətini bütün əhəmiyyətli aspektlər baxımından Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq düzgün əks etdirir.

İzahedici bənd

Sizin diqqətinizi hazırlı maliyyə hesabatları üzrə 4-cü Qeydə yönəltmək istərdik. Həmin Qeyddə göstərildiyi kimi, son nəzarətedici tərəfin Şirkətin fəaliyyətini dayandırmaq niyyətinə görə onun gələcək fəaliyyəti ilə bağlı əhəmiyyətli qeyri-müəyyənliliklər mövcuddur. Bu amillər, 4-cü Qeydə təsvir olunan digər məsələlər ilə birlidə Şirkətin fasiləsiz fəaliyyət göstərmək qabiliyyəti ilə bağlı əhəmiyyətli dərəcədə şübhə yarada biləcək qeyri-müəyyənliliyin mövcud olduğunu göstərir. Bu məsələ ilə əlaqədar olaraq biz şərti rəy bildirmirik.

Digər məsələlər

Şirkətin 31 dekabr 2013-cü il tarixində tamamlanan il üzrə maliyyə hesabatları digər audit şirkəti tərəfindən yoxlanılmış və həmin maliyyə hesabatları üzrə 27 mart 2014-cü tarixində müsbət rəy bildirilmişdir.

PricewaterhouseCoopers Audit Fz. LLC

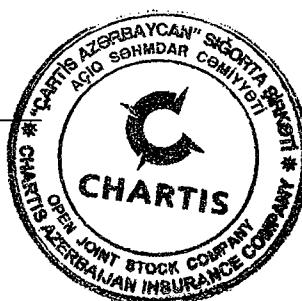
31 mart 2015-ci il
Bakı, Azərbaycan Respublikası

"Chartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti" ASC
Maliyyə Vəziyyəti haqqında Hesabat

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
AKTİVLƏR			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	7	327,219	752,535
Banklardakı müddetli depozitlər	8	6,160,818	5,407,165
Borc qiyməti kağızları	9	505,262	807,266
Pay qiyməti kağızları	9	1,766	1,766
Sığorta əməliyyatları üzrə debitor borcları	10	-	110,612
Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatında təkrarsıgortaçıların payı	12	69,303	187,612
Zərərlər ehtiyatında təkrarsıgortaçıların payı	13	588,625	1,235,869
Təxire salınmış komissiya xərcləri	18	12,600	29,633
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər	11	35,694	42,929
Təxire salınmış vergi aktivləri	20	-	17,362
Sair aktivlər		17,002	56,253
CƏMI AKTİVLƏR		7,718,289	8,649,002
ÖHDƏLİKLƏR			
Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı	12	70,721	229,945
Zərərlər ehtiyatı	13	636,261	1,378,401
Sığorta əməliyyatları üzrə kreditor borcları	14	355,377	352,093
Təxire salınmış komissiya gəlirləri	17	19,049	47,621
Təxire salınmış mənfəət vergisi öhdəliyi	20	5,233	-
Cari il üzrə mənfəət vergisi öhdəliyi		-	1,649
Sair maliyyə öhdəlikləri		17,326	53,668
Sair öhdəliklər	15	114,292	101,168
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR		1,218,259	2,164,545
KAPİTAL			
Nizamnamə kapitalı	16	6,786,500	6,786,500
Yığılmış zərər		(286,470)	(302,043)
CƏMI KAPİTAL		6,500,030	6,484,457
CƏMI ÖHDƏLİKLƏR VƏ KAPİTAL		7,718,289	8,649,002

31 mart 2015-ci il tarixində İdarə Heyeti adından imzalanmış və buraxılış üçün təsdiqlənmişdir:

Viladi Maniyev
Baş Menecər



Elmar Islam
Elmar Islam
Maliyyə Direktoru

**“Cartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti” ASC
Mənfaət və ya Zərər və Sair Məcmu Gəlir haqqında Hesabat**

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	2014	2013
Sığorta fealiyyəti			
Hesablanmış məcmu sığorta haqları	21	151,835	927,605
Hesablanmış təkrarsığorta haqları	21	(140,853)	(864,344)
Xalis sığorta haqları		10,982	63,261
Qazanılmamış məcmu sığorta haqları ehtiyatında azalma	12	159,224	532,009
Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatında təkrarsığortaçının payında azalma	12	(118,309)	(494,879)
Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatında xalis dəyişiklik		40,915	37,130
Qazanılmış xalis sığorta haqları		51,897	100,391
Məcmu sığorta ödənişləri	21	(4,700)	(412,838)
Sığorta ödənişi üzrə təkrarsığortaçının payı	21	139	404,642
Təkrarsığortaçının payı çıxılmaqla sığorta ödənişləri		(4,561)	(8,196)
Məcmu zərərlər ehtiyatında artım/(azalma)	13	742,140	(633,244)
Zərərlər ehtiyatında təkrarsığortaçının payında artım	13	(647,244)	550,212
Zərərlər ehtiyatında xalis dəyişiklik		94,896	(83,032)
Təkrarsığortaçılardan alınacaq xalis ödənişləri/(çekilmiş sığorta ödənişləri)		90,335	(91,228)
Komissiya gəlirləri	17	56,921	295,033
Komissiya xərcləri	18	(39,290)	(77,112)
Müddətli depozitlər üzrə faiz gəlirləri	8	402,922	401,285
Əməliyyat xərcləri	19	(542,267)	(736,293)
Xarici valyuta mövqeyinin yenidən qiymətləndirilməsi			
üzrə gelir çıxılmaqla zərər		(665)	(8,524)
İnvestisiya qiymətli kağızları üzrə faiz gəlirləri		34,895	25,660
Sair xalis gəlirlər		6,440	2,048
Vergidən əvvəlki mənfaət/(zərər)		61,188	(88,740)
Mənfaət vergisi xərci	20	(45,615)	(66,118)
İL ÜZRƏ XALIS MƏNFAƏT/(ZƏRƏR)		15,573	(154,858)
İl üzrə sair məcmu gəlir		-	-
İL ÜZRƏ CƏMI MƏCMU GƏLİR/(ZƏRƏR)		15,573	(154,858)

**“Çartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti” ASC
Kapitalda Dəyişikliklər haqqında Hesabat**

<i>Azərbaycan Manatı ilə</i>	Qeyd	Nizamnamə kapitalı	Yığılmış zərər	Cəmi səhmdar kapitalı
1 yanvar 2013-cü il tarixinə qalıq		6,786,500	(147,185)	6,639,315
İl üzrə zərər		-	(154,858)	(154,858)
2013-cü il üzrə cəmi məcmu zərər		-	(154,858)	(154,858)
31 dekabr 2013-cü il tarixinə qalıq		6,786,500	(302,043)	6,484,457
İl üzrə mənfəət		-	15,573	15,573
2014-cü il üzrə cəmi məcmu gelir		-	15,573	15,573
31 dekabr 2014-cü il tarixinə qalıq		6,786,500	(286,470)	6,500,030

**“Cartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti” ASC
Pul Vəsaitlərinin Hərəkəti haqqında Hesabat**

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	2014	2013
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Alınmış məcmu siğorta haqları		262,447	997,376
Ödənilmiş təkrarsıgorta haqları		(137,569)	(1,218,627)
Məcmu siğorta ödənişləri		(4,700)	(412,838)
Təkrarsıgortاقılardan alınmış siğorta ödənişləri		139	404,642
Ödənilmiş komissiya xərcləri	18	(22,257)	(63,208)
Alınmış komissiya gəlirləri		28,349	165,770
Alınmış faiz gəlirləri		464,164	431,816
Ödənilmiş əməliyyat xərcləri		(533,908)	(606,063)
Alınmış sair gəlirlər		6,440	2,048
Ödənilmiş mənfəət vergisi		(24,669)	(66,836)
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklərdən əvvəl əməliyyat fəaliyyəti üzrə daxil olan pul vəsaitlərinin hərəkəti			
		38,436	(365,920)
Əməliyyat aktiv və öhdəliklərində dəyişikliklər			
Sair aktivlərdə xalis azalma		39,251	32,732
Banklardakı müddətli depozitlərdə xalis artım		(780,000)	-
Sair maliyyə öhdəliklərində xalis (azalma)/artım		(36,342)	8,368
Sair öhdəliklərdə xalis artım/(azalma)		13,124	(37,987)
Əməliyyat fəaliyyəti üzrə istifadə edilən xalis pul vəsaitləri			
		(725,531)	(362,807)
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə pul vəsaitlərinin hərəkəti			
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin alınması	11	(1,124)	(6,463)
İnvestisiya qiymətli kağızlarının alınması		(200,051)	(308,900)
Satılıq bilən investisiya qiymətli kağızlarının satılmasından daxilolmalar		502,055	-
İnvestisiya fəaliyyəti üzrə daxil olan/(istifadə edilən) xalis pul vəsaitləri			
		300,880	(315,363)
Məzənnə dəyişikliklərinin pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə təsiri			
		(665)	(8,524)
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərində xalis azalma İlin əvvəline pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri			
	7	(425,316)	(686,694)
		752,535	1,439,229
İlin sonuna pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri			
	7	327,219	752,535

1 Giriş

"Cartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti" ASC-nin ("Şirkət") 31 dekabr 2014-cü il tarixində tamamlanan il üçün hazırlı maliyyə hesabatları Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına uyğun olaraq hazırlanmışdır.

Çartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti ASC Azərbaycan Respublikasında təsis edilmiş və bu ölkədə fəaliyyət göstərir. Şirkət Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə uyğun olaraq səhmdarların məsuliyyətlərini ümumi nizamnamə kapitalındaki paylarına müvafiq olaraq məhdudlaşdırın səhmdar cəmiyyəti formasında təsis edilmişdir. 31 dekabr 2014-cü və 2013-cü il tarixlərinə Şirkətin birbaşa və son nəzarətedici tərəfi ABŞ-in Delaver Ştatında təsis olunmuş "American International Group Inc" şirkətidir (100%-lik iştirak payı).

Şirkətin əsas fəaliyyəti. Şirkət ilk dəfə 15 yanvar 1999-cu il tarixində Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində dövlət qeydiyyatından keçmişdir. Şirkət Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən verilmiş 042489 sayılı, 5 fevral 2009-cu il tarixli müddətsiz sığorta lisenziyasına əsasən fəaliyyət göstərmişdir. Şirkət hüquqi statusu və adını dəyişdiyi zaman yeni lisenziya almışdır və hazırda Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən verilmiş 396 sayılı, 8 noyabr 2010-cu il tarixli müddətsiz sığorta lisenziyasına əsasən fəaliyyət göstərir. Şirkətə yeddi sığorta növü üzrə xidmət göstərmək lisenziyası verilmişdir. Şirkətin təklif etdiyi sığorta xidmətlərinə əmlak sığortası, üçüncü şəxslər qarşısında məsuliyyətin sığortası, yüklerin sığortası, maliyyə risklərinin sığortası, yanğın hallarına qarşı məcburi sığorta, podratçıların bütün risklərinin sığortası, fərdi qəza və xəstəlik sığortası daxildir. Podratçının bütün risklərinin sığortası tikinti işləri aparılarkən üçüncü şəxslərə, eləcə də tikinti müqavilələrindəki tərəflərə vurulan zərərlərin sığortalanması üçün müəyyən edilmiş sığorta növüdür.

Şirkətin hüquqi ünvanı və fəaliyyət göstərdiyi yer. Şirkətin hüquqi ünvanı aşağıdakı kimidir:

Nizami küçəsi 96,
Bakı AZ 1095,
Azərbaycan Respublikası

Təqdimat valyutası. Hazırkı maliyyə hesabatlarında məbləğlər Azərbaycan Manatı ilə əks olunmuşdur. Azərbaycan Manatı ("AZN") Azərbaycan Respublikasının rəsmi valyutasıdır.

2 Əməliyyat Mühiti

Azərbaycan Respublikasında inkişaf etməkdə olan bazar iqtisadiyyatına xas xüsusiyyətlər mövcuddur. Həmin xüsusiyyətlərə, aşağıdakılardaxil olmaqla, lakin bunlarla məhdudlaşmamaqla, digər ölkələrdə sərbəst dönerli olmayan valyutanın mövcudluğu, nisbətən yüksək inflasiya səviyyəsi, dövlət və özəl sektorda borc və kapital bazarda likvidlik səviyyəsinin aşağı olması aiddir. Azərbaycanın vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şəhrlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Maliyyə bazarlarında, xüsusiylə Avropada davam edən qeyri-müəyyənlilik və qeyri-sabitlik, həmçinin digər risklər Azərbaycan Respublikasının maliyyə və korporativ sektoruna əhəmiyyətli dərəcədə mənfi təsir göstərə bilər. Rəhbərlik Azərbaycan iqtisadiyyatına təsir göstərə biləcək bütün iqtisadi tendensiyaları, eləcə də onların Şirkətin maliyyə vəziyyətinə hər hansı təsirini qabaqcadan proqnozlaşdırmaq iqtidarında deyil. Gələcək iqtisadi vəziyyət və normativ-hüquqi mühit rəhberliyin mövcud təxminlərindən fərqlənə bilər. Hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində Azərbaycan Manatı Avro və ABŞ dollarına qarşı devalvasiya edilmişdir. Ətraflı məlumat üçün 28-ci Qeydə baxın.

3 Əsas Uçot Siyasətlərinin Qısa Xülasəsi

Maliyyə hesabatlarının tərtib edilməsinin əsasları. Hazırkı maliyyə hesabatları satıla bilən investisiya qiymətli kağızlarının yenidən qiymətləndirilməsi istisna olmaqla, Beynəlxalq Maliyyə Hesabatı Standartlarına ("BMHS") uyğun olaraq ilkin dəyer metoduna əsasən tərtib edilmişdir. Bu maliyyə hesabatlarının hazırlanmasında istifadə edilən əsas uçot siyasətləri aşağıda göstərilir. Həmin uçot siyasətləri başqa cür göstərilmədiyi hallarda bütün dövrlərə müvafiq şəkildə tətbiq edilmişdir.

Maliyyə alətləri - əsas qiymətləndirmə üsulları. Təsnifat formalarından asılı olaraq maliyyə alətləri ədalətli dəyərdə və ya amortizasiya edilmiş dəyərlə qeydə alınır. Həmin qiymətləndirmə üsulları aşağıda əks etdirilir.

3 Əsas Uçot Siyasetlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Ədalətli dəyər qiymətləndirmə tarixində bazar iştirakçıları arasında könüllü şəkildə əməliyyat həyata keçirilərkən aktiv satmaq üçün alınacaq və öhdəliyi ötürürkən ödəniləcək dəyərdir. Ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq fəal bazarda alınib satılı bilən qiymət ilə təsdiqlənir. Fəal bazar qiymətlər haqqında davamlı olaraq məlumat əldə etmək üçün aktiv və öhdəliklər üzrə əməliyyatların kifayət qədər tez müddətdə və həcmde həyata keçirildiyi bazardır.

Fəal bazarda alınib satılan maliyyə aletlerinin ədalətli dəyəri ayrı-ayrı aktiv və ya öhdəliklərin bazar qiymətinin müəssisənin istifadəsində olan aktiv və ya öhdəliklərin miqdarına hasılı nəticəsində alınan məbləğ kimi ölçülür. Bu hal hətta bazarın normal gündəlik ticarət dövriyyəsi müəssisənin istifadəsində olan aktiv və öhdəliklərin qarşılılanması üçün kifayət qədər olmadıqda və bir əməliyyat üzrə mövqelerin satılması üçün sifarişlərin yerləşdirilməsi bazar qiymətinə təsir etdikdə baş verir.

Əməliyyatın qiyməti haqqında bazar məlumatı olmayan maliyyə aletlerinin ədalətli dəyərini müəyyən etmək üçün pul axınlarının diskontlaşdırılması modelindən, hemçinin bazar şərtləri ilə həyata keçirilən analoji əməliyyatlar haqqında məlumatlara və ya investisiya olunan müəssisələrin cari dəyərinə əsaslanan modellərdən istifadə edilir. Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi nəticələri aşağıda göstərildiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyələrinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci Səviyyəyə oxşar aktivlər və ya öhdəliklər üçün aktiv bazarlarda kotirovka olunan (düzəliş edilməyen) qiymətlər ilə qiymətləndirmələr addır, (ii) 2-ci Səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yeni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yeni, qiymətlər əsasında hesablananlar) müşahidə edile bilən əhəmiyyətli ilkin məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları ilə qiymətləndirmələr addır (iii) 3-cü Səviyyəyə aid olan qiymətləndirmələr yalnız müşahidə oluna bilən bazar məlumatlarına əsaslanır (yeni, qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli həcmde müşahidə oluna bilməyen ilkin məlumatlar tələb edilir). Ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələri arasında köçürmələr hesabat dövrünün sonunda baş vermiş hesab edilir. 26-cı Qeydə baxın.

Əməliyyat xərcləri əlavə xərcləri əks etdirir və birbaşa olaraq maliyyə aletinin alış, buraxılması və ya satışı ilə əlaqəlidir. Əlavə xərc əməliyyat həyata keçirilmədiyi təqdirdə yaranmayan xərclərdir. Əməliyyat xərclərinə agentlərə (satış üzrə agentlər kimi fəaliyyət göstərən işçilər daxil olmaqla), məsləhətçilərə, brokerlərə və dilerlərə ödənilmiş haqq və komissiyalar, tənzimləyici orqanlar və fond birjalarına ödəmələr, eləcə də mülkiyyət hüququnun köçürülməsi üzrə vergilər və rüsumlar daxildir. Əməliyyat xərclərinə borc öhdəlikləri üzrə mükafat və ya diskontlar, maliyyələşdirmə xərcləri, daxili inzibati və ya saxlama xərcləri daxil edilmir.

Amortizasiya edilmiş dəyər əsas məbləğin ödənilməsi çıxılmaqla, lakin hesablanmış faizləri daxil etməklə, maliyyə aktivləri üçün isə dəyərsizləşmə zərərləri üzrə hər hansı silinməni çıxməqla aktivlərin ilkin dəyərini əks etdirir. Hesablanmış faizlərə ilkin uçot zamanı təxirə salılmış əməliyyat xərclərinin və effektiv faiz metodundan istifadə etməklə ödəniş məbleği üzrə hər hansı mükafat və ya diskontun amortizasiyası daxildir. Hesablanmış faiz gəlirləri və faiz xərcləri, o cümlədən hesablanmış kupon gəlirləri və amortizasiya edilmiş diskont və ya mükafat (verilmə zamanı təxirə salılmış komissiyalar daxil olmaqla, əgər varsa) ayrıca göstərilmir və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda müvafiq maddələrin balans dəyərinə daxil edilir.

Effektiv faiz metodu maliyyə aletinin balans dəyəri üzrə sabit faiz dərəcəsinin (effektiv faiz dərəcəsi) təmin edilməsi üçün faiz gəlirləri və ya xərclərinin müvafiq dövr ərzində uçota alınması metodudur. Effektiv faiz dərəcəsi, təxmin edilən gələcək pul ödənişlərini və ya daxilolmaları (kreditlər üzrə gələcək zərərlər istisna olmaqla) maliyyə aletinin gözənlənilən fəaliyyət müddəti ərzində və ya müvafiq hallarda daha qısa müddət ərzində maliyyə aletinin xalis balans dəyərinə diskontlaşdırıran dəqiq dərəcədir. Effektiv faiz dərəcəsi maliyyə aleti üçün nəzərdə tutulan dəyişken faiz dərəcəsi üzrə kredit spredini əks etdirən mükafatlar və ya diskont və yaxud bazar qiymətlərindən asılı olaraq müəyyən edilməyen digər dəyişkən amillər istisna olmaqla, faiz dərəcələrinin növbəti dəyişdirilmə tarixinə qədər dəyişkən faizli aletlər üzrə pul vəsaitlərinin hərəkətini diskont etmək üçün istifadə edilir. Belə mükafatlar və ya diskontlar maliyyə aletinin gözənlənilən tədavül müddəti ərzində amortizasiya edilir. Diskont dəyərinin hesablanmasına müqavilə tərəfləri arasında ödənilmiş və ya alınmış effektiv faiz dərəcəsinin tərkib hissəsini təşkil edən bütün komissiyalar daxildir.

3 Əsas Uçot Siyasetlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Maliyyə alətlərinin təsnifləşdirilməsi. Maliyyə aktivləri aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirilir: (a) verilmiş kreditlər və debitor borcları; (b) satıla bilən maliyyə aktivləri. Şirkətin rəhbərliyi maliyyə aktivlərinin təsnifatını ilkin tanınma zamanı aparır və hər bir hesabat tarixində yenidən qiymətləndirir.

Verilmiş kreditlər və debitor borcları Şirkətin yaxın dövrde satmaq niyyəti olduğu aktivlərdən başqa, müəyyən edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə ödənilmək şərti sərbəst surətdə alınıb satıla bilməyen qeyri-derivativ maliyyə aktivləridir. Verilmiş kreditlər və debitor borcları effektiv faiz dərəcəsi metodundan istifadə etməklə dəyərsizləşmə çıxıldığdan sonra amortizasiya olunmuş dəyərdə qiymətləndirilir. Faiz gəliri faizin tanınması cüzi əhəmiyyət kəsb etdiyi halda qısamüddətli debitor borcları istisna edilməklə, effektiv faiz dərəcəsini tətbiq etməklə uçotda tanınır. Şirkətin verilmiş kreditləri və debitor borcları – sığorta və digər debitor borclarından, banklardakı müddətli depozitlərdən və maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda götərilən pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərindən ibarətdir.

Satıla bilən maliyyə aktivləri. Satıla bilən maliyyə aktivləri satıla bilməsinə görə müəyyən edilmiş yaxud da (a) verilmiş kreditlər və debitor borcları, (b) ödəmə müddətinə qədər saxlanılan investisiyalar və ya (c) ədalətli dəyəri mənfəət və ya zərərdə tanınan maliyyə aktivləri kimi təsnif olunmayan qeyri-derivativlərdir. Bu kateqoriyaya Şirkətin qeyri-müəyyən müddət ərzində saxlamaq niyyəti olan və likvidliyin saxlanması üzrə tələblərdən asılı olaraq və ya faiz dərəcələri, valyuta məzənnələri və ya səhmlərin qiymətinin dəyişməsi nəticəsində satıla bilən investisiya qiymətli kağızları daxildir.

Şirkət tərefindən saxlanılan və fəal bazarda ticarət apardığı dövlət istiqrazları satıla bilən kimi təsnifləşdirilir və ədalətli dəyərlə göstərilir. Müvvəqqəti olmayan dəyərsizləşmə zərəri, effektiv faiz metodu ilə hesablanan faiz gəliri, dividend gəliri və xarici valyuta əməliyyatları üzrə mənfəət və ya zərər istisna olmaqla, ədalətli dəyərin dəyişməsi üzrə yaranan gəlirlər və zərərlər digər məcmu mənfəətdə tanınır və investisiyaların yenidən qiymətləndirilməsi ehtiyatında toplanır. Investisiya silindiyi və ya dəyərsizləşdiyi halda investisiyaların yenidən qiymətləndirilməsi üzrə ehtiyatda yiğilmiş kumulyativ gəlir və ya zərərlər mənfəət və ya zərər kimi yenidən təsnifləşdirilir.

Fəal bazarda qiyməti bəyan edilməmiş və ədalətli dəyəri düzgün ölçülü bilməyen satıla bilən pay investisiyaları hər hesabat dövrünün sonunda müəyyən olunmuş hər hansı ehtimal olunan dəyərsizləşmə zərəri çıxılmaqla maya dəyəri ilə ölçülür.

Şirkət satış üçün nəzərdə tutulan qeyri-derivativ maliyyə aktivini yaxın dövrde satmaq məqsədilə saxlamadıqda, həmin aktiv mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə qiymətləndirilən maliyyə aktivləri kateqoriyasından yenidən təsnifləşdirə bilər. Verilmiş kreditlər və debitor borcları kateqoriyasına aid olmayan maliyyə aktivləri yalnız qeyri-adi xarakter daşıyan və yaxın gelecekdə təkrarlanması az ehtimal olunan hadisənin baş verdiyi nadir hallarda mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə göstərilən maliyyə aktivləri kateqoriyasından yenidən təsnifləşdirilə bilər. Şirkət verilmiş kreditlər və debitor borcları anlayışına cavab verən maliyyə aktivlərini yaxın gelecekdə və ya ödəniş tarixinədək saxlamaq niyyətində olduqda, həmin aktivlər yenidən təsnifləşdirilə bilər.

Satıla bilən borc qiymətli kağızları üzrə faiz gəlirləri effektiv faiz metodu ilə hesablanır və il üzrə mənfəət və ya zərərdə maliyyə gəliri kimi tanınır. Satıla bilən pay alətləri üzrə dividendlər Şirkətin ödənişləri əldə etmək hüququ müəyyən edildikdə və dividendlərin əldə edilməsi ehtimalı yarandıqda il üzrə mənfəət və ya zərərdə maliyyə gəliri kimi eks etdirilir. Ədalətli dəyərdəki dəyişikliklərin bütün digər elementləri investisiyanın tanınmasının dayandırılması və ya dəyərsizləşməsi anınadək sair məcmu gəlirlərdə eks etdirilir. Satıla bilən qiymətli kağızlar üzrə tanınma dayandırıllarkən əvvəllər sair məcmu gəlir kateqoriyasına aid edilmiş mənfəət və ya zərər kapitaldan il üzrə mənfəət və ya zərərdə maliyyə gəlirinə yenidən təsnifləşdirilir.

Dəyərsizləşmə üzrə zərərlər satıla bilən investisiya qiymətli kağızlarının ilkin tanınmasından sonra baş vermiş bir və ya bir neçə halin (“zərər halları”) nəticəsində yarandıqda il üzrə mənfəət və ya zərərdə eks etdirilir. Pay qiymətli kağızların ədalətli dəyərinin onun alış dəyərindən əhəmiyyətli dərəcədə və ya uzun müddət ərzində aşağı olması həmin qiymətli kağızların dəyərsizləşməsini göstərir. Alış dəyəri ilə cari ədalətli dəyər arasında fərq kimi müəyyən edilən dəyərsizləşmə üzrə yiğilmiş zərər, ilkin olaraq mənfəət və ya zərərdə eks etdirilən həmin aktivin dəyərsizləşməsi üzrə zərəri çıxmaga, sair məcmu gəlirlər kateqoriyasından il üzrə mənfəət və ya zərərdə maliyyə xərclərinə yenidən təsnifləşdirilir.

3 Əsas Uçot Siyasətlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Pay alətlərinin dəyərsizləşməsi üzrə zərər bərpa edilmir və sonrakı gəlirlər sair məcmu gəlirlər kimi qeydə alınır. Satılı bilən qiymətli kağızlar kimi təsnifləşdirilmiş borc alətlərinin ədalətli dəyəri hesabat tarixindən sonrakı dövr ərzində artarsa və həmin artım obyektiv olaraq dəyərsizləşmə üzrə zərərin mənfəət və ya zərər kimi uçota alınmasından sonra baş vermiş hadisəyə aid edilə bilərsə, dəyərsizləşmə üzrə zərər cari dövr üzrə mənfəət və ya zərər hesabına bərpa edilir.

Maliyyə alətlərinin ilkin tanınması. Ticarət üçün investisiyalar, törəmə maliyyə alətləri və mənfəət və zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə qiyənləndirilən digər maliyyə alətləri ilkin olaraq ədalətli dəyərdə tanınır. Bütün digər maliyyə alətləri əməliyyat məsrəfləri də daxil olmaqla ədalətli dəyərdə qeydə alınır. İlkin uçot zamanı ədalətli dəyər ən yaxşı olaraq əməliyyat qiyməti ilə sübut edilir. İlkin uçot zamanı yalnız ədalətli dəyər ilə əməliyyat qiyməti arasında fərq olduqda yaranan mənfəət və ya zərər qeydə alınır. Ədalətli dəyər eyni maliyyə aləti ilə aparılan digər cari bazar əməliyyatlarının müşahidəsi və yaxud həmin bazarlardan əldə edilən məlumatlara əsaslanan qiyənləndirmə üsulu ilə sübut edilir.

Qanunvericilik və ya mövcud bazar qaydaları ilə müəyyən edilmiş vaxt çərçivəsində alınib-satılması nəzərdə tutulan maliyyə aktivləri (“standart şərtlərle həyata keçirilən” alış və satışlar) Şirkətin maliyyə aktivini almaq və ya satmaq öhdəliyini qəbul etdiyi əməliyyat tarixində qeydə alınır. Alış üzrə bütün digər əməliyyatlar müəssisənin həmin maliyyə aləti üzrə müqavilə tərəfi olduqda tanınır.

Maliyyə aktivlərinin tanınmasının dayandırılması. Şirkət aşağıdakı hallarda maliyyə aktivlərinin tanınmasını dayandırır: (a) aktivlər geri alındıqda və ya bu aktivlərlə əlaqədar pul vəsaitlərinin hərəkəti üzrə hüquqların müddəti başa çatdıqda və ya (b) Şirkət maliyyə aktivlərindən daxil olan pul vəsaitlərinin axını üzrə mülkiyyət hüququnu ötürdükdə və ya ötürülmə haqqında müqavilə bağladıqda və bu zaman (i) həmin aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə başqa tərəfe ötürdükdə və ya (ii) bu aktivlərin mülkiyyət hüququ ilə əlaqədar bütün risk və faydaları əsas etibarilə ötürmədikdə və ya saxlamadıqda, lakin, həmin aktivlər üzrə nəzarət hüququnu özündə saxlamadıqda.

Nəzarət qarşı tərəfin öz mülkiyyətində olan aktivi satış üzrə məhdudiyyətlər qoymadan əlaqəli olmayan üçüncü tərəfə satmaq üçün praktiki imkana malik olmadığı hallarda saxlanılır..

Maliyyə öhdəliklərinin təsnifləşdirilməsi. Maliyyə öhdəlikləri aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirilir: (a) maliyyə derivativləri daxil olmaqla, ticarət üçün nəzərdə tutulan maliyyə öhdəlikləri və (b) digər maliyyə öhdəlikləri. Ticarət üçün nəzərdə tutulan öhdəliklər onların yarandığı dövrde ədalətli dəyərdəki dəyişiklikləri il üzrə mənfəət və ya zərərə (maliyyə gelirləri və ya maliyyə xərcləri kimi) aid etməklə, ədalətli dəyərlə uçota alınır. Saïr maliyyə öhdəlikləri amortizasiya olunmuş dəyərlə qeydə alınır. Şirkətin saïr maliyyə öhdəlikləri maliyyə vəziyyəti haqqında siğorta və saïr kreditor borclarından ibarətdir.

Maliyyə öhdəliklərinin tanınmasının dayandırılması. Maliyyə öhdəliklərinin tanınması yalnız Şirkət öz öhdəliyini yerine yetirdikdə, belə öhdəlik leğv olunduqda, yaxud müddəti başa çatdıqda dayandırılır. Mövcud maliyyə öhdəliyi tam fərqli şərtlərlə eyni kreditorun təqdim etdiyi digər öhdəliklə əvəzlənərsə, yaxud mövcud öhdəliyə əhəmiyyətli düzəlişlər edilərsə, belə əvəzləmə və ya düzəliş ilkin öhdəliyin tanınmasının dayandırılması və yeni öhdəliyin tanınması kimi qəbul edilir. Tanınması dayandırılmış maliyyə öhdəliyinin balans dəyəri ilə öhdəliklər üzrə ödənilmiş və ödəniləcək məbləğlər arasındaki fərq mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Maliyyə alətlərinin əvəzləşdirilməsi. Maliyyə aktiv və öhdəliklərinin əvəzləşdirilməsi və xalis məbləğin maliyyə vəziyyəti haqqında hesabata daxil edilməsi tanınmış məbləğlərin əvəzləşdirilməsi üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüququn, eləcə də əvəzləşdirməni aparmaq və ya aktivi realizasiya edərkən müvafiq öhdəliyi də satmaq niyyətinin mövcud olduğu hallarda həyata keçirilə bilər. Belə əvəzləşdirmə hüququ (a) gələcək hadisələrdən asılı olmamalı və (b) aşağıdakı bütün hallarda hüquqi qüvvəyə malik olmalıdır (i) adı fəaliyyət gedişində (ii) defolt halı olduqda və (iii) ödəniş qabiliyyəti olmadıqda və ya müflisləşmə baş verdikdə.

3 Əsas Uçot Siyasetlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri pul vəsaitlərinin əvvəlcədən məlum olan məbləğinə asan çevrile bilən və dəyərin cüzi dəyişməsi kimi riskə məruz qalan qoyuluşlardır. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinə nağd pul, banklarda saxlanılan depozitlər, eləcə də ilkin ödəniş müddəti üç ay və ya daha az olan digər qısamüddətli və yüksək likvidli investisiyalar daxildir. Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri effektiv faiz metoduna əsasən amortizasiya olunmuş dəyərdə qeydə alınır.

Banklardakı müddətli depozitlər. Banklardakı müddətli depozitlər müəyyən edilmiş və ya müəyyən edilə bilən tarixlərdə ödənilmək şərtiələ Şirkət tərəfindən banklara avans şəklində nağd pul verildiyi zaman qeydə alınır. Banklardakı bütün müddətli depozitlər qarşı tərəflərə nağd pul verildiyi zaman qeydə alınır. Bu depozitlər dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla, amortizasiya olunmuş dəyərdə qeydə alınır. Amortizasiya olunmuş dəyər kreditləri vermək üçün ayrılmış nağd vəsaitlərin buraxılma tarixində bazar qiymətlərinə əsasən müəyyən edilmiş ədalətli dəyərə əsaslanır.

Şirkətin ilkin müqavilə şərtlərinə görə nəzərdə tutulmuş bütün ödəmələri toplaya bilməyəcəyinə obyektiv sübut olduqda, banklardakı müddətli depozitlərin dəyərsizləşməsi üzrə ehtiyat yaradılır. Ehtiyatın məbləği, balans dəyəri ilə təxmin edilən bərpa dəyerinin fərginə bərabərdir. Bərpa dəyəri, kreditin verildiyi tarixə qüvvədə olan faiz dərəcəsinə əsasən diskontlaşdırılmış gözlənilən pul vəsaitləri hərəkətinin diskont dəyəri kimi hesablanır.

Amortizasiya edilmiş dəyərlə qeydə alınan maliyyə aktivlərinin dəyərsizləşməsi. Maliyyə aktivinin ilkin tanınmasından sonra baş vermiş bir və ya bir neçə halin (“zərər halları”) nəticəsində yaranmış ve etibarlı şəkildə təxmin edilə bilən maliyyə aktivi və ya maliyyə aktivləri qrupu üzrə daxil olacaq pul vəsaitlərinin məbləğinə və ya dövrüne təsir göstərən dəyərsizləşmə üzrə zərərlər il üzrə mənfəət və ya zərərə aid edilir. Ayrıca qiymətləndirilən maliyyə aktivi (əhəmiyyətindən asılı olmayaraq) ilə əlagədar dəyərsizləşmə üzrə zərərin baş vermesinə dair Şirkətdə obyektiv dəlik olmadıqda, həmin aktiv analoji kredit riskinə malik olan maliyyə aktivləri qrupuna aid edilir və dəyərsizləşməyə görə birlikdə qiymətləndirilir. Maliyyə aktivinin dəyərsizləşməsi məsələsinə baxarkən Şirkətin nəzərə aldığı əsas amillər həmin aktivin vaxtı keçmiş statusu və hər hansı girov təminatının realizasiya oluna bilməsidir.

Dəyərsizləşmə üzrə zərərin baş vermesinə dair obyektiv əlamətlərin mövcud olmasını müəyyən edən əsas meyarlar aşağıda göstərilir:

- hər hansı ödənişin gecikdirilməsi və bu zaman gecikdirilmiş ödənişin hesablaşma sistemlərindeki gecikmə ilə izah edilə bilməməsi;
- qarşı tərefin əhəmiyyətli maliyyə çətinlikləri ilə üzləşməsi və bunun Şirkətin qarşı təref haqqında əldə etdiyi maliyyə məlumatları ilə təsdiqlənməsi;
- qarşı tərefin müflisləşməsi və ya onun maliyyə strukturunun yenidən təşkil edilməsi riskinə məruz qalması; və ya
- qarşı tərefə təsir göstərən milli və ya yerli iqtisadi şəraitin dəyişməsi nəticəsində onun ödəniş statusunda mənfi dəyişikliklərin baş vermesi.

Amortizasiya edilmiş dəyərlə qeydə alınan dəyərsizləşmiş maliyyə aktivi ilə bağlı şərtlərə yenidən baxılarsa və ya bu şərtlər borcalanın və ya emitentin maliyyə vəziyyətindəki çətinliklərə görə dəyişərsə, dəyərsizləşmənin uçtuş şərtlərin dəyişməsindən əvvəlki effektiv faiz dərəcəsinə əsaslanır.

Aktivin balans dəyərini effektiv faiz dərəcəsile diskont edilmiş gələcək pul vəsaitləri hərəkətinin cari dəyərinə (kreditlər üzrə baş vermemiş gələcək zərərlər istisna olmaqla) bərabərləşdirmək üçün aktivlər üçün dəyərsizləşmə üzrə zərərlər ehtiyat hesabında qeydə alınır.

Dəyərsizləşmə üzrə zərərin məbləği sonrakı dövrde baş vermiş hadisəyə görə azalarsa və həmin azalma obyektiv olaraq zərərin qeydə alınmasından sonra baş vermiş hadisəyə (məsələn, borcalanın kredit reytinginin artması kimi) aid edilərsə, əvvəl qeydə alınmış dəyərsizləşmə zərəri il üzrə mənfəət və ya zərər hesabına yaradılmış ehtiyata düzəliş etməklə bərpa edilir.

3 Əsas Uçot Siyasetlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Aktivlər qaytarıla bilmədikdə, onlar aktivin və ya onun hissəsinin bərpa olunması üçün bütün zəruri prosedurların tamamlanmasından və zərərin məbləğinin müəyyən edilməsindən sonra müvafiq zərər ehtiyatından silinir. Əvvəllər silinmiş məbləğlərin bərpa edilməsi il üzrə mənfəət və ya zərərdə dəyərsizləşmə üzrə zərərin azaldılması kimi uçota alınır.

Əmlak və avadanlıqlar. Əmlak və avadanlıqlar hər hansı yiğilmiş amortizasiya və ehtiyac yaranarsa, dəyərsizləşmə zərərləri çıxılmaqla, ilkin dəyərdə uçota alınır.

Kiçik həcmli təmir və istismar xərcləri çəkildiyi zaman xərcə silinir. Əmlak və avadanlıqların əsas hissələrinin əvəz edilməsi məsəfləri əvəz edilmiş hissələrin tanınması dayandırıldıqda kapitallaşdırılır.

Rəhbərlik hər bir hesabat tarixində əmlak və avadanlıqlar üzrə dəyərsizləşmə əlamətlərinin mövcud olub-olmadığını qiymətləndirir. Əgər bu cür əlamətlər mövcud olarsa, rəhbərlik bərpa dəyərini təxmin edir. Aktivin bərpa dəyəri, onun satış üzrə məsəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və istifadə dəyərindən daha yüksək olan dəyəridir. Aktivin balans dəyəri onun bərpa dəyərinə qədər azaldılır və dəyərsizləşmə üzrə zərər il üzrə məcmu mənfəət haqqında hesabata aid edilir. Aktivin satış üzrə məsəfləri çıxılmaqla ədalətli dəyəri və ya onun istifadə dəyərini qiymətləndirmək üçün istifadə edilmiş təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə, əvvəlki illerdə tanınmış dəyərsizləşmə üzrə zərər ləğv edilir.

Aktivlərin silinməsindən yaranan mənfəət və ya zərər gəlinin məbləği ilə balans dəyəri arasındaki fərq kimi müəyyən edilir və il üzrə mənfəət və ya zərərdə tanınır.

Amortizasiya. Amortizasiya düz xətt metoduna, yeni əmlak və avadanlıqların təxmini faydalı istifadə müddəti ərzində aktivlərin ilkin dəyərini onların qalıq dəyərinədək azaltmaqla hesablanır:

– Kompüter və ofis avadanlıqları	4-5 il
– Mebel, qurğular və sair	4-5 il

Aktiv faydalı istifadə müddətinin sonunda nəzərdə tutulan vəziyyətə uyğun olduqda, onun satışı ilə bağlı ehtimal olunan xərclər çıxıldığdan sonra, Şirkət tərefindən əldə oluna biləcək qiymətləndirilmiş məbləğ aktivin qalıq dəyəridir. Şirkət aktivi onun fiziki istismar müddətinin sonuna qədər istifadə edəcəyini gözlədikdə, aktivin qalıq dəyəri sıfır bərabər olur. Aktivlərin qalıq dəyəri və faydalı istifadə müddəti hər bir hesabat tarixində nəzərdən keçirilir və lazımlı olduqda dəyişdirilir.

Qeyri-maddi aktivlər. Şirkətin bütün qeyri-maddi aktivləri müəyyən faydalı istifadə müddətinə malik olmaqla əsasən kapitallaşdırılmış program təminatından ibarətdir.

Program təminatı üzrə əldə edilmiş lisenziyalar həmin program təminatının alınması və tətbiq edilməsi üçün çəkilmiş xərclərin əsasında kapitallaşdırılır. Şirkət tərefindən nəzarət olunan identifikasiya edilə bilən unikal program təminatı ilə birbaşa əlaqəli olan tərtibat xərcləri, çəkilmiş xərclərdən artıq olan əlavə iqtisadi səməre getirəcəyi halda qeyri-maddi aktivlər kimi tanınır. Program təminatı ilə əlaqədar bütün digər xərclər (məs, texniki dəstək xərcləri) çəkildiyi zaman xərcə silinir. Kapitallaşdırılmış program təminatı təxmin edilən faydalı istifadə müddəti (4 il) ərzində düz xətt metoduna əsasən amortizasiya olunur. Digər qeyri-maddi aktivlərin faydalı istifadə müddəti 5-15 il təşkil edir.

Qeyri-maddi aktivlər dəyərsizləşdikdə, onlar qeyri-maddi aktivlərin istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyer ilə satış xərcləri çıxılmaqla ədalətli dəyərdən daha yüksək olan dəyərə silinir. Qeyri-maddi aktivin balans dəyərindəki azalma mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Qeyri-maddi aktivin istifadəsi nəticəsində əldə edilən dəyərin və ya satış xərcləri çıxılmaqla, onun ədalətli dəyərinin müəyyən edilməsi üçün istifadə edilən təxminlərdə dəyişiklik baş verdiyi təqdirdə əvvəlki dövrlərdə hər hansı aktiv üçün qeydə alınmış dəyərsizləşmə üzrə zərər bərpa edilir.

Əməliyyat lizingi. Şirkət lizing obyektinin mülkiyyət hüququ ilə bağlı risk və faydaların lizing verəndən Şirkətə ötürülməsini nəzərdə tutmayan lizing müqaviləsi üzrə lizing alan qismində çıxış etdiyi hallarda, ümumi lizing ödənişləri, o cümlədən lizingin dayandırılması zamanı yaranacaq ödənişlər lizing müddəti ərzində düz xətt metodu ilə mənfəət və ya zərərdə əks etdirilir.

3 Əsas Uçot Siyasetlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Nizamnamə kapitalı. Pul vəsaitləri və ya sair aktivlərin köçürülməsi ilə bağlı Şirkətin heç bir öhdəliyi olmadıqda, səhmlər kapital kimi təsnifləşdirilir. Alınmış məbləğin ədaletli dəyərinin buraxılmış səhmlərin nominal dəyərindən artıq olan hissəsi səhm mükafatı kimi təqdim edilir.

Mənfəət vergisi. Hazırkı maliyyə hesabatlarında mənfəət vergisi Azərbaycan Respublikasının qüvvədə olan və ya hesabat dövrünün sonuna qüvvəyə minmiş qanunvericiliyinə uyğun olaraq hesablanmışdır. Mənfəət vergisi xərci cari və təxirə salınmış mənfəət vergisindən ibarət olub, mənfəət və zərər hesabatında qeydə alınır. Lakin, həmin və ya başqa dövrdə bilavasitə kapital hesablarında qeydə alınan əməliyyatlara aid olan vergilər bilavasitə kapital hesablarında qeydə alınır.

Cari il üzrə mənfəət vergisi cari və əvvəlki dövrlər üzrə vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər ilə əlaqədar vergi orqanlarına ödəniləcək və ya onlardan geri alınacaq məbləği təşkil edir. Vergiyə cəlb edilən mənfəət və ya zərər maliyyə hesabatlarının müvafiq vergi bəyannamələrinin təqdim olunmasından əvvəl təsdiqləndiyi halda təxminə göstəricilərə əsasən hesablanır. Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər inzibati və sair əməliyyat xərcəri kimi qeydə alınır.

Təxirə salınmış mənfəət vergisi öhdəlik metodundan istifadə etməklə, aktiv və öhdəliklərin vergi bazası və maliyyə hesabatları məqsədləri üçün onların balans dəyəri arasında yaranan bütün müvəqqəti fərqlər üçün hesablanır. İlkən tanınma zamanı istisna hal olaraq əgər əməliyyat maliyyə mənfəəti və vergiyə cəlb edilən mənfəətə təsir göstərmirsə, aktiv və öhdəliyin ilkən qeydə alınması nəticəsində yaranan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi hesablanır (müəssisələrin birləşməsi halları istisna olmaqla). Təxirə salınmış vergi qalıqları qüvvədə olan və ya hesabat tarixinə qüvvəyə minmiş vergi dərəcələrinə əsasən müvəqqəti fərqlərin qaytarılacağı dövrdə tətbiq ediləcək vergi dərəcələrindən istifadə etməklə hesablanır.

Gelirdən çıxılan müvəqqəti fərqlər üzrə təxirə salınmış vergi aktivləri vergi tutulan geləcək gelirlərin yaranması və bu gelirlər üzrə çıxılmaların istifadə edilməsi ehtimalını nəzərə alaraq tanınır.

Sığorta əməliyyatları

- **Sığorta müqavilələri – təsnifikasi.** Şirkət sığorta risklərini ötürən sığorta müqavilələri imzalayırlar. Sığorta müqavilələri ilə əhəmiyyətli sığorta riskləri ötürülür. Ümumi prinsipə görə əhəmiyyətli sığorta riskləri o riskler hesab olunur ki, sığorta hadisəsinin baş verməsi nəticəsində ehtimal olunan ödəniləcək məbləğ, həmin hadisənin baş verməyəcəyi halda ödəniləcək məbləğdən en az 10% çox olsun.
- **Sığorta müqavilələri üzrə debtor və kreditor borcları.** Sığorta əməliyyatları üzrə debtor və kreditor borcları ödəniş müddəti başlandıqda uçota alınır. Bu maddələrə agentlər, brokerlər və sığortalılar ilə əlaqədar borc məbləğləri daxildir. Sığorta əməliyyatları üzrə debtor borcunun dəyərsizləşməsinə dair obyektiv dəlil olduqda, Şirkət debtor borcunun balans dəyərini müvafiq olaraq azaldır və dəyərsizləşmə üzrə zərəri məcmu mənfəət haqqında hesabatda qeydə alır. Şirkət verilmiş kreditlər və debtor borcları üçün oxşar metodologiyadan istifadə etməklə, sığorta əməliyyatları üzrə debtor borcunun dəyərsizləşməsinə dair obyektiv dəlil eldə edir. Debitor borcunun dəyərsizləşməsi üzrə zərər maliyyə aktivləri üçün analoji metodologiyaya əsasən hesablanır.
- **Sığorta haqları.** Sığorta haqları sığorta müqaviləsinin bağlandığı tarixdən etibarən uçota alınır və müvafiq sığorta müqaviləsinin müddəti ərzində proporsional olaraq gelir kimi tanınır. Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı hesabat tarixinde qüvvədə olan sığorta müqavilələri üzrə haqların həmin müqavilələrin qüvvədən düşməsinə qədər olan müddətə aid hissəsini eks etdirir. Bu ehtiyat sığorta müqaviləsinin müddətinə proporsional olaraq hesablanır.
- **Zərərlər.** Zərərlər, o cümlədən zərər tənzimləmə xərcəri baş verdikdə mənfəət və ya zərər və sair məcmu gelir haqqında hesabata daxil edilir. Zərərlər üçün iki növ ehtiyat ayrılır: bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş zərərlər ehtiyatı (“BTZE”) və baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlər ehtiyatı (“BVBZE”). BTZE ödənilməmiş hər bir iddia üçün hesablanır. Əgər zərərin məbləği müəyyən edilməmişdirse, sığorta müqaviləsində göstərilən sığorta limitindən çox olmayan zərərlərin maksimal mümkün məbləği BTZE kimi qəbul edilir.

3 Əsas Uçot Siyasətlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

BVBZE yerli qanunvericiliyə uyğun olaraq hər bir siğorta növü üçün hesablanır və aşağıdakı üç məbləğdən böyük olanıdır:

- 1) BTZE-nin 50 faizi;
- 2) il üzrə qazanılmış məcmu siğorta haqlarının 5 faizi;
- 3) üçbucaq metodu ilə hesablanmış BVBZE.

Hər bir hesabat dövrünün sonunda Şirkət öhdəliklərin adekvatlıq testini aparır. Testin neticərinə görə siğorta ehtiyatları məqbul olmadıqda, fərqli üçün əlavə öhdəlik yaradılır. Zərərlər ehtiyatı iddiaların kifayət qədər tez bir zamanda bildirilməsi və ödənilməsi ilə əlaqədar olaraq diskontsuz qaydada təxmin edilir.

- **Təkrarsığorta.** Adı fəaliyyət gedişində Şirkət siğorta risklərini təkrarsığorta qəbul edir və ya həmin riskləri təkrarsığorta şirkətlərinə ötürür. Təkrarsığorta şirkətlərinə ötürülmüş siğorta müqavilələri Şirkəti siğortalılar qarşısında öhdəliklərdən azad etmir. Təkrarsığorta üzrə debitor borclarına siğorta ödənişləri ilə əlaqədar təkrarsığorta şirkətlərindən alınacaq məbləğlər, o cümlədən iddiaların tənzimlənməsi üzrə xərclər, komissiyalar və Şirkətə ötürülmüş təkrarsığorta haqları daxildir. Təkrarsığortaçılardan əldə edilə biləcək məbləğlər, təkrarsığortalama polisi ilə bağlı olan iddia öhdəliyinə uyğun qaydada müəyyən edilir. Təkrarsığorta üzrə kreditor borclarına təkrarsığorta haqlarının təkrarsığortaçılara ötürülməsi üzrə Şirkətin öhdəlikləri daxildir.
- **Təxirə salınmış komissiya xərcləri.** Komissiya xərcləri komisyon xərclərini ehtiva edir və müvafiq siğorta haqlarının qazanıldığı dövr ərzində təxirə salınır və amortizasiya edilir. Bütün digər komissiya xərcləri yarandığı zaman xərcə silinir. Təxirə salınmış komissiya xərcləri (“DAC”) hər bir siğorta növü üzrə ayrıca olaraq hesablanır və həmin xərclərin gələcək təxminlərə əsasən bərpa edilməsini təmin etmək üçün siğorta polisinin verildiyi tarixdə və hər bir hesabat dövrünün sonunda fəaliyyət növlərinə görə təhlil edilir. Komissiya xərcləri məcmu gəlir haqqında hesabatda xalis göstərilir. Təxirə salınmış komissiya xərcləri ayrıca olaraq 18-ci Qeyddə göstərilir.
- **Öhdəliyin adekvatlıq testi.** Hər bir hesabat tarixində təxirə salınmış müvafiq komissiya xərcləri çıxılmaqla, müqavilə üzrə öhdəliklərin adekvatlığını təmin etmək üçün öhdəliyin adekvatlığı testi aparılır. Bu cür testlər aparıllarkən müqavilə üzrə gələcək pul vəsaitlərinin hərəketi üzrə mövcud olan optimal təxminlər, zərərlərin tənzimlənməsi xərcləri və inzibati xərclər, elecə də bu cür öhdəlikləri destekleyən aktivlər üzrə investisiya gəlirləri istifadə edilir. Hər hansı vəsait çatışmazlığı ilkin olaraq təxirə salınmış komissiya xərclərini silmək dərhal mənfeət və zərər hesabatında qeydə alınır və sonradan öhdəliyin adekvatlığı testləri nəticəsində yaranan zərərlər üçün ehtiyat yaradılır (başa çatmamış risklər üçün əlavə ehtiyat (“AURR”)). Öhdəliyin adekvatlığı testi yeni ən dəqiq təxminlərə əsaslanan ehtimalların qəbul edilməsini tələb etdirikdə, bu cür ehtimallar (əks kənarlaşma üzrə marjalar tətbiq edilmədən) həmin öhdəliklərin sonrakı qiymətləndirilməsi üçün istifadə edilir. Belə test nəticəsində silinmiş hər hansı təxirə salınmış komissiya xərcləri sonradan bərpa edilə bilməz.
- **Komissiya xərcləri.** Şirkət siğorta haqlarının təkrarsığorta şirkətlərinə ötürülməsi üçün agentlərə və brokerlərə komissiya ödəyir. Bu növ komissiya mənfeət və ya zərər və sair məcmu gəlir haqqında hesabatda siğorta fəaliyyətinin nəticəsi kimi qeydə alınır. Komissiya xərcləri müvafiq siğorta haqlarının qazanıldığı dövr ərzində təxirə salınır və amortizasiya edilir. Verilmiş təkrarsığorta əməliyyatları üzrə təxirə salınmış komissiya xərcləri ayrıca olaraq 18-ci Qeyddə açıqlanır.
- **Komissiya gəlirləri.** Şirkət siğorta haqlarının təkrarsığorta şirkətlərinə ötürülməsindən komissiya gəliri əldə edir. Komissiya xərclərinin geri alınmasını əks etdirən təkrarsığorta verilmiş əməliyyatlardan yaranan komissiya gəlirləri amortizasiya olunmamış komissiya xərclərini azaldır. Bu azalma xalis komissiya xərclərinin kapitallaşdırılması və uçota alınmış xalis gəlirə proporsional şəkildə xərclərə silinməsinə uyğundur.

3 Əsas Uçot Siyasətlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

- Faiz gəlirləri.** Faiz gəlirləri effektiv faiz metodundan istifadə etməklə vaxt nisbəti əsasında uçota alınır. Debitor borcu dəyərsizləşdikdə, Şirkət onun balans dəyərini bərpa dəyərinə qədər azaldır. Bərpa dəyəri maliyyə aletinin ilkin effektiv faiz dərəcəsinə əsasən diskont edilmiş gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətini eks etdirir və diskontlaşdırmanın davam etməsindən yaranan fərqlər faiz gəlirləri kimi uçota alınır. Dəyərsizləşmiş kreditlər üzrə faiz gəlirləri onların verildiyi andakı effektiv faiz dərəcəsindən istifadə etməklə tanınır.
- Regress.** Reqresdən yaranan gəlir əldə edildiyi zaman tanınır və məcmu gəlir haqqında hesabatda "digər sığorta gəlirləri" kimi eks etdirilir.

Xarici valyutanın çevriləməsi. Şirkətin funksional valyutası onun fəaliyyət göstərdiyi əsas iqtisadi mühitin valyutası hesab edilir. Şirkətin funksional və təqdimat valyutası Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan Manatıdır ("AZN").

Xarici valyuta ilə heyata keçirilən əməliyyatlar həmin əməliyyat günü qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə uçota alınır. Xarici valyuta ilə aparılan əməliyyatlardan yaranan məzənnə fərqləri həmin gün qüvvədə olan valyuta məzənnəsindən istifadə etməklə məcmu mənfəət haqqında hesabata daxil edilir.

Xarici valyutada ifadə edilmiş monetar aktiv və öhdəliklər Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankının hər bir hesabat dövrünün sonunda qüvvədə olan rəsmi valyuta məzənnəsinə əsasən Manata çevrilir. Bu cür əməliyyatlar üzrə hesablaşmaların həyata keçirilməsi və Mərkəzi Bankın ilin sonuna olan rəsmi valyuta məzənnəsi ilə monetar aktiv və öhdəliklərin hər bir müəssisəsinin funksional valyutasına çevriləməsi nəticəsində yaranan müsbət və mənfi məzənnə fərqləri mənfəət və zərər hesabatında uçota alınır. İlin sonuna qüvvədə olan valyuta məzənnəsi ilə yerli valyutaya çevriləmə qeyri-monetary maddələrə, o cümlədən pay vasitələrinə tətbiq edilmir. Məzənnə dəyişikliklərinin pay qiymətli kağızların ədalətli dəyərinə təsiri ədalətli dəyər üzrə yenidənqiymətləndirmə nəticəsində gəlir və ya xərclərin bir hissəsi kimi qeydə alınır.

31 dekabr 2014-cü və 2013-cü il tarixlərinə xarici valyuta qalıqlarının çevriləməsində istifadə olunan əsas valyuta məzənnələri:

Valyuta	2014	2013
ABŞ dolları	0,7844	0,7845
Avro	0,9522	1,0780

Azərbaycan Manatının digər xarici valyutalara çevriləməsi ilə əlaqədar mehdudiyyətlər və nəzarət sistemi mövcuddur. Hazırda Azərbaycan Manatı digər ölkələrdə sərbəst dönerli valyuta hesab edilmir.

İşçi heyəti üzrə xərclər və müvafiq ayırmalar. Əmək haqları, Azərbaycan Respublikası Dövlət Sosial Müdafiə Fondunda ödənişlər, məzuniyyət və xəstəlik vərəqələri üzrə illik ödənişlər, mükafatlar və pul şəklində olmayan imtiyazlar Şirkətin işçiləri tərəfindən müvafiq xidmətlər göstərildikdə hesablanır. Dövlət Sosial Müdafiə Fondunda ödənişlər müəyyən edilmiş ödəniş fondları olduğuna görə Şirkətin bu ödənişlərlə bağlı hər hansı əlavə öhdəliyi yoxdur.

Göstərilmiş xidmətlərə görə ödənişlər. İşçilərin müəyyən edilmiş dövr ərzində göstərdiyi xidmətlərə görə əldə edəcəkləri əlavə ödənişlər həmin dövrde göstərilmiş xidmətlərə görə ödənilir. Şirkət belə ödənişlər ilə bağlı öhdəliyi hesabat dövründən sonra 12 ay ərzində yerinə yetirəcəyini proqnozlaşdırıldıqına görə, bu öhdəliklər işçilərə qısamüddətli ödənişlər kimi qeydə alınır.

Ehtiyatlar. Ehtiyatlar Şirkətin keçmişdə baş vermiş hadisənin nəticəsində öhdəliyi (hüquqi yaxud konstruktiv) olduqda tanınır; bu zaman Şirkətdən öhdəliyin yerinə yetirilməsinin tələb olunacağı ehtimal edilir və öhdəlik məbleği etibarlı şəkildə hesablana bilir.

Ehtiyatlar kimi tanınan məbleğ öhdəliklə bağlı risk və qeyri-müəyyənlilikləri nəzərə almaqla hesabat dövrünün sonunda cari öhdəliyin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar tələb olunan məbleğlərin ən düzgün hesablanmasıdır. Ehtiyat ayırmaları hazırlı öhdəliyin yerinə yetirilməsi üçün hesablanmış pul vəsaitləri axınına istinad etməklə ölçülərsə, onun balans dəyəri (pulun zaman dəyərinin təsiri əhəmiyyətli olduqda) həmin pul vəsaitlərinin cari dəyərinə bərabər olur.)

3 Əsas Uçot Siyasetlərinin Qısa Xülasəsi (davamı)

Ehtiyatların yerləşdirilməsi üçün tələb olunan müəyyən və ya bütün iqtisadi mənfəətin kənar tərəflər vasitəsilə bərpa ediləcəyi gözlənilirsə, bu vəsaitin qaytarılması və alınacaq belə vəsaitlərin düzgün qiymətləndirilməsi barədə qəti əminlik olduqda alınacaq məbləğ üçətə aktiv kimi tanınır.

4 Uçot Siyasetinin Tətbiqi Zamanı Əhəmiyyətli Ehtimallar və Mülahizələr

Şirkət növbəti maliyyə dövrü ərzində aktiv və öhdəliklərin hesabatlarda əks etdirilən məbləğlərinə təsir göstərən ehtimallar və mülahizələr irəli sürür. Həmin ehtimallar və mülahizələr müntəzəm olaraq rəhbərliyin təcrübəsinə və digər amillərə, həmçinin rəhbərliyin fikrincə mövcud şəraite uyğun olaraq əsaslandırılmış gələcək hadisələr üzrə təxminlərə əsasən təhlil edilir. Uçot siyasetinin tətbiqi zamanı rəhbərlik həmçinin peşəkar mülahizələr və təxminlər irəli sürür. Maliyyə hesabatlarında əks etdirilən məbləğlərə daha çox təsir göstərən peşəkar mülahizələr və növbəti maliyyə ili ərzində aktiv və öhdəliklərin balans dəyərinə əhəmiyyətli düzəlişlərin edilməsinə səbəb olan mülahizələrə aşağıdakılardaxildir:

Fəaliyyətin fasılısızlığı. Rəhbərlik hazırkı maliyyə hesabatlarını fasılısız fəaliyyət prinsipinə əsasən hazırlanmışdır. Belə bir mülahizə irəli sürərkən rəhbərlik Şirkətin maliyyə vəziyyətini, cari planlarını, əməliyyatlarının gəlirliliyini və maliyyə resurslarından istifadəni nəzərə almış və müvafiq bazarlardakı vəziyyətin Şirkətin fəaliyyətinə təsirini təhlil etmişdir.

Şirkətin son nezaretedici tərəfi satış yolu ilə Şirkətin Azərbaycandakı fəaliyyətini dayandırmaq qərarına gelmişdir. Lakin heç bir alıcı olmadığı təqdirdə Şirkətin fəaliyyətinə xitam veriləcəkdir. 2013-cü ildə bir potensial alıcının tələbi ilə Şirkətin fəaliyyəti qiymətləndirilmişdir. Hazırda Şirkətin səhmdarı bu alıcıyla danışıqlar aparır. Şirkətin planlaşdırılan alışının tamamlanma müddəti müəyyən deyil. Maliyyə hesabatlarında bu qeyri-müəyyənlilikdən yaranan biləcək hər hansı düzeliş əks etdirilməmişdir.

Yuxarıda qeyd olunan alışdan əlavə, Şirkət əməliyyat xərclərini qarşılamaq üçün nağd pul yaranan kifayət qədər maliyyə vəsaitinə (pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, müddətli depozitlər, investisiya qiymətli kağızları) sahibdir.

Sığorta müqavilələrinə əsasən irəli sürülmüş iddialardan yaranan əsas öhdəlik. Sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq ödənişlərlə bağlı irəli sürülmüş əsas öhdəliklər üzrə təxmin mülahizə tələb edir. Şirkətin bu cür iddiaları ödəyəcəyi ilə bağlı öhdəliyin təxmin edilməsində nəzərə alınmalı bəzi qeyri-müəyyənlilik vardır.

Zərərlər ehtiyatı. Zərərlər ehtiyatı BTZE və BVBZE-dən ibarətdir. BTZE hesabat tarixinə bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş iddialar üçün ayrıılır. BTZE üzrə təxminlər hesabat tarixindən sonra yerinə yetirilecek sığorta hadisələrinin araşdırılması zamanı Şirkət tərəfindən alınmış məlumatlara əsasən irəli sürürlür. BVBZE əvvəlki dövrün məlumatlarına, gözlənilən zərər əmsallarına və bildirilmiş iddiaların inkişaf amillərinə əsaslanan zərərin inkişafı sxemini müəyyənləşdirmək üçün istifadə edilən aktuari metoduna əsasən müəyyən edilir. Geləcək pul vəsaitləri hərəkətinin məbləğini və müddətini təxmin edərkən istifadə edilən metodologiya və fərziyyələr, təxmin və həqiqi zərərlər arasındaki hər hansı fərqi azaltmaq məqsədilə müntəzəm olaraq nəzərdən keçirilir.

5 Yeni və ya Yenidən İşlənmiş Standartların və Onlara Dair Şərhlərin Tətbiqi

Aşağıdakı yeni standartlar və onlara dair şərhlər 1 yanvar 2014-cü il tarixindən Şirkət üçün qüvvəyə minmişdir:

Maliyyə aktivləri və maliyyə öhdəliklərinin qarşılıqlı əvəzləşdirilməsi – BMS 32-yə dəyişiklik (2011-ci ilin dekabr ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2014-cü il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik bəzi əvəzləşdirme meyarlarının tətbiqi zamanı müəyyən edilmiş uyğunsuzluqların aradan qaldırılması üçün 32 sayılı BMS-in tətbiqi üzrə təlimati əlavə edir. Buna "əvəzləşdirme üçün hazırda qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hüquqa malikdir" anlayışının izahı və brutto əsasda hesablaşma aparılan bəzi sistemlərin netto əsasda hesablaşma aparılan sistemlərə ekvivalent hesab edilməsi daxildir. Bu standart nezərdə tutulan əvəzləşdirmə hüququnu belə izah edir: (a) gələcək hadisələrdən asılı olmamalı və (b) aşağıdakı bütün hallarda hüquqi qüvvəyə malik olmalıdır (i) adı fəaliyyət gedişində (ii) defolt hali olduqda və (iii) ödəniş qabiliyyəti olmadıqda və ya müflisləşmə baş verdikdə. Bu standarta edilmiş dəyişikliklər Şirkətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

BMHS 10, BMHS 12 və BMS 27-yə Dəyişikliklər – İnvəstisiya şirkətləri (31 oktyabr 2012-ci il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2014-cü il tarixində başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu dəyişiklik invəstisiya şirkəti ilə bağlı aşağıdakı anlayışları müəyyən edir: invəstisiya şirkəti (i) investorlara invəstisiyaların idarə edilməsi xidmətlərinin göstərilməsi məqsədile onlardan vəsaitlər cəlb edir, (ii) investorlarına zəmanət verir ki, onun məqsədi yalnız kapitalın dəyerinin artırılması və ya invəstisiya gəlirlərinin əldə edilməsi üçün vəsaitlər cəlb etməkdir və (iii) invəstisiyalarını ədalətli dəyerlə ölçür və qiymətləndirir. İnvəstisiya şirkəti öz törəmə müəssisələrini mənfəət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyerlə tanımlayı və yalnız şirkətin invəstisiya fəaliyyətinə dair xidmətlər göstərən törəmə müəssisələri konsolidasiya etməlidir. Yenidən işlənmiş BMS 12-yə uyğun olaraq əlavə məlumatların, o cümlədən müəssisənin invəstisiya şirkəti olub-olmamasını müəyyən edərkən irəli sürülen əhəmiyyətli mülahizələrin açıqlanması tələb olunur. Bundan əlavə, konsolidasiya edilməmiş törəmə müəssisəyə göstərilən maliyyə və ya digər dəstək (belə dəstəyin artıq göstərildiyi və ya göstəriləcəyindən asılı olmayaraq) barədə məlumat açıqlanmalıdır. Bu standarta edilmiş dəyişikliklər Şirkətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

BMHŞK 21 "Yığımclar" (20 may 2013-cü il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2014-cü il tarixində başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu şərh mənfəət vergisi olmayan yığımcların ödənilməsi üzrə öhdəliklərin ucota alınmasını təsvir edir. Yığımcların ödənilməsi ilə nəticələnən öhdəlik yaranan hadisə dedikdə qanunvericiliyə əsasən yığımın ödənilməsi üzrə öhdəliyin yaranmasına getirib çıxaran hadisə nəzərdə tutulur. İqtisadi səbəblərə görə müəssisənin gələcəkdə öz fəaliyyətini davam etdirmək məcburiyyəti və ya maliyyə hesabatlarını fasilesiz fəaliyyət prinsipine əsasən hazırlanması faktı yığımcların ödənilməsi üzrə öhdəlik yaratmır. Aralıq və illik dövrlər üçün maliyyə hesabatlarının hazırlanması üçün eyni uçot prinsipi tətbiq edilir. Bu şərinə etraf mühitə çirkəndirici maddələrin atılması görə nəzərdə tutulmuş kvotaların satışı proqramlarından irəli gələn öhdəliklərə tətbiqi məcburi xarakter daşıdır. Bu şərh Şirkətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

BMS 36-yə Dəyişikliklər – Qeyri-maliyyə aktivləri üzrə bərpa edilə bilən məbləğ haqqında məlumatın açıqlanması (2013-cü ilin may ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2014-cü il tarixində başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir; əgər BMHS 13 eyni uçot və müqayisə dövrü üçün tətbiq edilərsə, bu dəyişikliklərin vaxtından əvvəl tətbiqinə icazə verilir). Bu dəyişikliklər bərpa edilə bilən məbləğ haqqında məlumatın açıqlanması tələbinin ləğv edilməsini nəzərdə tutur, lakin bu zaman pul vəsaiti yaranan vahid qudvil və ya qeyri-müəyyən istifadə müddətinə malik olan qeyri-maddi aktivlərdən ibarət olmalı və bu aktivlər üzrə hər hansı dəyərsizləşmə yaranmamalıdır. Bu standarta edilmiş dəyişikliklər Şirkətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

BMS 39-a Dəyişikliklər – Derivativlərin yenilənməsi və hecinq uçotunun davam etdirilməsi (2013-cü ilin iyun ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2014-cü il tarixində başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Standarta edilmiş dəyişikliklərə əsasən hecinqin uçotuna o halda icazə verilir ki, hecləşdirme aleti kimi müəyyən edilmiş derivativ qanunvericilik və ya normativ-hüquqi aktların tənzimlənməsi nəticəsində mərkəzi kontragentlə kliring hesablaşmalarının həyata keçirilməsi üçün yenilənsin (yəni, tərəflər əvvəlki kontragentin yenilənməsi ilə bağlı razılışma əldə etsinlər). Bu standarta edilmiş dəyişikliklər Şirkətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

6 Yeni Uçot Qaydaları

Şirkətin 1 yanvar 2015-ci il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün məcburi xarakter daşıyan və ya Şirkət tərəfindən vaxtından əvvəl tətbiq edilməyən bəzi yeni standartlar və onlara dair şərhlər dərc olunmuşdur.

BMHS 9 “Maliyyə Aletləri: Təsnifləşdirmə və Qiymətləndirmə” (2014-cü ilin iyul ayında dəyişiklik edilmişdir və 1 yanvar 2018-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir). Bu standartın əsas fərqləri aşağıda göstərilir:

- Maliyyə aktivləri üç qiymətləndirmə kateqoriyasına təsnifləşdirilməlidir: ilkin tanınmadan sonra amortizasiya edilmiş dəyərdə qiymətləndirilən aktivlər, ilkin tanınmadan sonra sair məcmu gəlirlərin tərkibində ədalətli dəyərdə qiymətləndirilən aktivlər və mənfəət və ya zərərin tərkibində ədalətli dəyərdə qiymətləndirilən aktivlər.
- Təsnifləşdirmə maliyyə aktivlərinin idarə edilməsi üzrə müəssisənin biznes modelindən və müqavilədə nəzərdə tutulan nağd pul axınlarının yalnız əsas məbləğ və faiz ödənişlərindən ibarət olub-olmamasından asılıdır. Əgər borc aleti müvafiq vəsaitin əldə edilməsi üçün saxlanılırsa və yalnız əsas məbləğin və faizlərin ödənilməsi tələbine də uyğun gelirse, amortizasiya edilmiş dəyərdə qeydə alınır. Yalnız əsas məbləğin və faizlerin ödənilməsi tələbinə uyğun gələn borc aletləri həm nağd pul axınlarının əldə edilməsi, həm də satış üçün nəzərdə tutulan aktivlərdən ibarət portfelin tərkibindədirse, o zaman həmin aletlər sair məcmu gəlirlərin tərkibində ədalətli dəyərdə qiymətləndirilən aktivlər kimi təsnifləşdirilə bilər. Tərkibində nağd pul axınları olmayan və yalnız əsas məbləğin və faizlerin ödənilməsi tələbinə uyğun gələn maliyyə aktivləri mənfəət və ya zərərin tərkibində ədalətli dəyərdə qiymətləndirilməlidir (məsələn, törəmə maliyyə aletləri). Qeyri-törəmə aletlərin tərkibində olan törəmə maliyyə aletləri müvafiq maliyyə aktivlərində ayrıca göstərilmir və yalnız əsas məbləğin və faizlerin ödənilməsi tələbinin şərtlərinə uyğunluq qiymətləndirilərənən nəzərə alınır.
- Pay aletlərinə investisiyalar hər zaman ədalətli dəyərdə qiymətləndirilir. Lakin pay aleti satış üçün nəzərdə tutulmadıq da, rəhbərlik ədalətli dəyərdəki dəyişiklikləri sair məcmu gəlirlərin tərkibində göstərilməsi ilə bağlı dəyişilməz qərar qəbul edə bilər. Əgər pay aleti satış üçün nəzərdə tutulursa, ədalətli dəyərdəki dəyişikliklər mənfəət və ya zərərdə göstərilməlidir.
- Maliyyə öhdəliklərinin təsnifləşdirilməsi və qiymətləndirilməsi ilə bağlı 39 sayılı BMS-in əksər tələbləri dəyişdirilmədən 9 sayılı BMHS-yə köçürülmüşdür. Əsas fərqli ondan ibarətdir ki, müəssisə mənfəət və ya zərərdə ədalətli dəyərlə qeydə alınan maliyyə öhdəliklərinin kredit risklərindəki dəyişiklikləri effektini sair məcmu gəlirlərin tərkibində açıqlamalıdır.
- BMHS 9 dəyərsizləşmə üzrə zərərlərin tanınması üçün yeni model təqdim edir: gözlənilən kredit zərərləri (GKZ) modeli. Bu model maliyyə aktivlərinin ilkin tanınmasından etibarən kredit keyfiyyətindəki dəyişikliklərə əsaslanan “üç mərhələli” yanaşmanı nəzərdə tutur. Yeni qaydaya əsasən dəyərsizləşməmiş maliyyə aktivlərinin ilkin tanınması zamanı müəssisə 12 aylıq GKZ-yə (ticarət debitor borcları üçün isə qüvvədə olduğu bütün dövr ərzində GKZ-yə) bərabər olan zərərləri birbaşa tanımmalıdır. Kredit riski əhəmiyyətli dərəcədə artarsa, dəyərsizləşmə 12 aylıq GKZ deyil, kreditin qüvvədə olduğu bütöv müddətə uyğun GKZ əsasında qiymətləndirilir. Bu modelə lizinq və debitor borcları üzrə dəyərsizləşmənin qiymətləndirilməsi üçün sadələşdirilmiş təlimatlar da daxildir.
- Hecinq uçotunu risklərin idarə edilməsi ilə daha sıx əlaqələndirmək üçün uçot ilə bağlı tələblərə dəyişiklikler edilmişdir. Hazırda standart makrohecinq hallarının uçotunu nəzərdə tutmadığına görə, o, şirkətlərə BMHS 9-da təsvir edilən hecinqin uçotu tələblərini tətbiq etmək və BMS 39-un bütün heclərə tətbiqini davam etdirmək kimi uçot siyaseti arasında seçim imkanı verir.

Hazırda Şirkət yeni standartın onun maliyyə hesabatlarına təsirini qiymətləndirir.

6 Yeni Uçot Qaydaları (davamı)

Qəbul edildikdən sonra aşağıdakı digər yeni uçot qaydalarının Şirkətin maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli təsiri gözlənilmir:

- BMS 19-a Dəyişikliklər – Müəyyən edilmiş ödənişlər üzrə pensiya planı: İşçilər tərəfindən ödənişlər (2013-cü ilin noyabr ayında dərc edilmişdir və 1 iyul 2014-cü il tarixində başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- 2012-ci ildə dərc edilmiş BMHS-lərin illik təkmilləşdirilməsi (2013-cü ilin dekabr ayında dərc edilmişdir və 1 iyul 2014-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- 2013-cü ildə dərc edilmiş BMHS-lərin illik təkmilləşdirilməsi (2013-cü ilin dekabr ayında dərc edilmişdir və 1 iyul 2014-cü il tarixində və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- BMHS 14, Tənzimlənən tariflər üzrə həyata keçirilən fəaliyyət ilə bağlı təxirə salınmış ödənişlər (2014-cü ilin yanvar ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Birgə fəaliyyətdə iştirak paylarının əldə edilməsi üzrə əməliyyatların uçoti – BMHS 11-e Dəyişikliklər (6 may 2014-cü il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Amortizasiyanın hesablanması üsulları ilə bağlı açıqlama - BMS 16 və BMS 38-e dəyişikliklər (12 may 2014-cü il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- BMHS 15, Müşterilər ilə müqavilələrdən yaranan gəlir (28 may 2014-cü il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2017-ci il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Kənd təsərrüfatı: Məhsul verən bitkilər – BMS 16 və BMS 41-e dəyişikliklər (30 iyun 2014-cü il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Ayrıca maliyyə hesabatlarında iştirak payı metodu – BMS 27-yə dəyişikliklər (12 avqust 2014-cü il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Investor tərəfindən aktivlərin assosiasiya olunmuş və ya birgə müəssisələrə satılması və ya ötürülməsi – BMHS 10 və BMS 28-e dəyişikliklər (11 sentyabr 2014-cü il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- 2014-cü ildə dərc edilmiş BMHS-lərin illik təkmilləşdirilməsi (25 sentyabr 2014-cü il tarixində dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Məlumatların açıqlanması – BMS 1-e dəyişikliklər (2014-cü ilin dekabr ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).
- Investisiya şirkətləri üçün konsolidasiya tələbi ilə bağlı istisnanın tətbiqi - BMHS 10, BMHS 12 və BMS 28-e dəyişikliklər (2014-cü ilin avqust ayında dərc edilmişdir və 1 yanvar 2016-cı il və ya bu tarixdən sonra başlayan illik dövrlər üçün qüvvəyə minir).

Yuxarıda başqa cür nəzərdə tutulmadığı təqdirdə, yeni standartlar və şərhlərin Şirkətin maliyyə hesabatlarına əhəmiyyətli dərəcədə təsiri gözlənilmir.

"Cartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti" ASC
31 dekabr 2014-cü il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

7 Pul Vəsaitləri və Onların Ekvivalentləri

<u>Azərbaycan Manatı ilə</u>	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
Kassa	3,662	1,639
Banklardakı hesablaşma hesabları	323,557	750,896
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	327,219	752,535

31 dekabr 2014-cü il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<u>Azərbaycan Manatı ilə</u>	Banklardakı hesablaşma hesabları
<i>Vaxtı keçməmiş və dəyərsizleşməmiş</i>	
- Sabit proqnozlu Fitch BB+	68,663
- Müsbət proqnozlu Moody's Ba3	14,365
- Sabit proqnozlu Moody's B1	46,484
- Reytinqsiz	194,045
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, kassa çıxılmaqla	323,557

31 dekabr 2013-cü il tarixinə pul vəsaitləri və onların ekvivalentlərinin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<u>Azərbaycan Manatı ilə</u>	Banklardakı hesablaşma hesabları
<i>Vaxtı keçməmiş və dəyərsizleşməmiş</i>	
- Sabit proqnozlu Moody's B1	48,641
- Sabit proqnozlu Moody's Ba3	17,897
- Sabit proqnozlu Fitch BB+	28,378
- Revtinasız	655,980
Cəmi pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri, kassa çıxılmaqla	750,896

“Çartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti” ASC
31 dekabr 2014-cü il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

8 Banklardakı Müddətli Depozitlər

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
Diger banklarda yerləşdirilmiş ilkin ödəmə müddəti üç aydan çox olan depozitlər	6,160,818	5,407,165
Cəmi banklardakı müddətli depozitlər	6,160,818	5,407,165

31 dekabr 2014-cü il tarixinə depozitlər üzrə faiz dərəcələri bazar faiz dərəcələrinə uyğun olmuşdur (2013: depozitlər üzrə faiz dərəcələri bazar faiz dərəcələrinə uyğun olmuşdur). 2014-cü il ərzində Şirkət bu müddətli depozitlər üzrə 402,922 AZN (2013: 401,285 AZN) məbləğində faiz gəliri eldə etmişdir.

31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə banklardakı müddətli depozitlərin kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədveldə göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
Vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş		
- Sabit proqnozlu Fitch BB+	2,130,326	2,136,895
- Sabit proqnozlu Moody's B1	1,491,814	1,191,832
- Müsbət proqnozlu Moody's Ba3	331,635	-
- Sabit proqnozlu Moody's Ba3	-	656,265
- Reytinqsiz	2,207,043	1,422,173
Cəmi vaxtı keçməmiş və dəyərsizləşməmiş	6,160,818	5,407,165

9 Borc və Pay Qiymətli Kağızları

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
Azərbaycanın dövlət istiqrazları	505,262	807,266
Pay qiymətli kağızları	1,766	1,766
Dəyərsizləşmə üzrə ehtiyat çıxılmaqla	-	-
Cəmi borc və pay qiymətli kağızları	507,028	809,032

Azərbaycanın dövlət istiqrazları Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən 4.46%-5% nominal faiz dərəcəsi ilə emissiya edilmişdir.

31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə dövlət istiqrazları “Standard & Poor’s” kredit reytingi agentliyi tərəfindən BBB- səviyyəsində qiymətləndirilib.

31 dekabr 2014-cü və 2013-cü il tarixlərinə pay qiymətli kağızlarına iştirak payı 1%-dən az olmaqla 6 yerli şirkətin hər birinin səhmlərinə qoyulan investisiyalar daxil olmuşdur.

10 Sığorta Əməliyyatları üzrə Debitor Borcları

<u>Azərbaycan Manatı ilə</u>	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
Təkrarsığortaçıların debitor borcları	-	102,166
Sığortalıların debitor borcları	-	8,466
Cəmi sığorta əməliyyatları üzrə debitor borcları	-	110,612

31 dekabr 2013-cü il tarixinə təkrarsığortaçıların debitor borclarının kredit keyfiyyətinə görə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

<u>Azərbaycan Manatı ilə</u>	Təkrarsığortaya qəbul edilmiş sığorta müqavilələri üzrə debitor borcları	Birbaşa sığorta müqavilələri üzrə debitor borcları	Cəmi
<i>Cari</i>			
- keçmişdə defolt etməyən yerli şirkətlər	102,166	7,237	109,403
<i>Vaxtı keçmiş, lakin dəyərsizləşməmiş</i>			
- ödəniş müddəti 91 gündən 180 günədək gecikdirilmiş	-	1,209	1,209
Cəmi sığorta əməliyyatları üzrə debitor borcları	102,166	8,446	110,612

Şirkətin siyasetinə əsasən müştərilər sığorta haqlarını razılışdırılmış ödəniş şərtlərinə uyğun olaraq ödəyirlər. Müştəri seqmentindən asılı olaraq ödəniş müddəti hesab-fakturanın təqdim edildiyi tarixdən etibarən 14-30 gün təşkil edir. Lakin bu ödəniş müddətləri müsbət kredit tarixçəsi olan müəyyən müştərilər üçün fərqli ola bilər. Bu cür müştərilərə sığorta haqlarını bir neçə hissədə ödəmək hüququ verilir.

"Cartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti" ASC
31 dekabr 2014-cü il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

11 Əmlak, Avadanlıq və Qeyri-Maddi Aktivlər

31 dekabr 2014-cü və 2013-cü il tarixlərində tamamlanan illər üzrə əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlərin ilkin dəyəri və yiğilmiş amortizasiyası üzrə hərəkət aşağıdakı kimi olmuşdur:

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	Kompüter və ofis avadanlıqları	Mebel, qurğular və sair	Qeyri-maddi aktivlər	Cəmi
1 yanvar 2013-cü il tarixinə ilkin dəyər Yiğilmiş köhnəlmə/amortizasiya		84,801 (68,269)	21,361 (16,363)	85,530 (59,340)	191,692 (143,972)
1 yanvar 2013-cü il tarixinə balans dəyəri		16,532	4,998	26,190	47,720
Əlavələr Köhnəlmə/amortizasiya xərci	19	5,713 (8,858)	- (1,345)	750 (1,051)	6,463 (11,254)
31 dekabr 2013-cü il tarixinə balans dəyəri		13,387	3,653	25,889	42,929
31 dekabr 2013-cü il tarixinə ilkin dəyər Yiğilmiş köhnəlmə/amortizasiya		81,112 (77,172)	16,083 (17,708)	85,530 (60,391)	182,725 (151,226)
31 dekabr 2013-cü il tarixinə balans dəyəri		13,387	3,653	25,889	42,929
Əlavələr Köhnəlmə/amortizasiya xərci	19	1,124 (5,977)	- (1,282)	- (1,101)	1,124 (8,359)
31 dekabr 2014-cü il tarixinə balans dəyəri		8,534	2,371	24,788	35,694
31 dekabr 2014-cü il tarixinə ilkin dəyər Yiğilmiş köhnəlmə/amortizasiya		91,638 (83,104)	21,361 (18,990)	86,280 (61,492)	199,279 (163,585)
31 dekabr 2014-cü il tarixinə balans dəyəri		8,534	2,371	24,788	35,694

12 Qazanılmamış Sığorta Haqları Ehtiyatı

Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatının hərəkəti aşağıdakı kimi olmuşdur:

Azərbaycan Manatı ilə	Məcmu	Təkrarsı- ğortaçıların payı	Xalis
1 yanvar 2013-cü il tarixinə qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı	761,954	(682,491)	79,463
Məcmu ehtiyatlarda artım Ehtiyatlarda təkrarsı-ğortaçıların payında artım	(532,009) -	- 494,879	(532,009) 494,879
31 dekabr 2013-cü il tarixinə qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı	229,945	(187,612)	42,333
Məcmu ehtiyatlarda azalma Ehtiyatlarda təkrarsı-ğortaçıların payında azalma	(159,224) -	- 118,309	(159,224) 118,309
31 dekabr 2014-cü il tarixinə qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı	70,721	(69,303)	1,418

“Çartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti” ASC
31 dekabr 2014-cü il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

13 Zərərlər Ehtiyatı

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2014			31 dekabr 2013		
	BTZE	BVBZE	Cəmi	BTZE	BVBZE	Cəmi
Məcmu ehtiyatlar Ehtiyatlarda təkrarsıgortaçıların payı	521,319 (481,858)	114,942 (106,767)	636,261 (588,625)	1,028,340 (968,515)	350,061 (267,354)	1,378,401 (1,235,869)
Zərərlər ehtiyatı, təkrarsıgorta çıxılmaqla	39,461	8,175	47,636	59,825	82,707	142,532

Zərərlər ehtiyatında hərəkət aşağıdakı kimidir:

Azərbaycan Manatı ilə	BTZE	BVBZE	Cəmi
1 yanvar 2013-cü il tarixinə zərərlər ehtiyatı, təkrarsıgorta çıxılmaqla	16,441	43,059	59,500
Məcmu ehtiyatlarda azalma Ehtiyatlarda təkrarsıgortaçıların payında azalma	432,139 (388,755)	201,105 (161,457)	633,244 (550,212)
31 dekabr 2013-cü il tarixinə zərərlər ehtiyatı, təkrarsıgorta çıxılmaqla	59,825	82,707	142,532
Məcmu ehtiyatlarda azalma Ehtiyatlarda təkrarsıgortaçıların payında azalma	(507,021) 486,657	(235,119) 160,587	(742,140) 647,244
31 dekabr 2014-cü il tarixinə zərərlər ehtiyatı, təkrarsıgorta çıxılmaqla	39,461	8,175	47,636

14 Sığorta Əməliyyatları üzrə Kreditor Borcları

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
Təkrarsıgortaya verilmiş sığorta müqavilələri üzrə yaranan kreditor borcları	355,377	352,093
Cəmi sığorta əməliyyatları üzrə kreditor borcları	355,377	352,093

73,447 AZN məbləğində kreditor borcları hesabat dövründən sonra ödənilmişdir.

Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar 27-ci Qeyddə açıqlanır.

"Cartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti" ASC
31 dekabr 2014-cü il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

15 Sair Qeyri-Maliyyə Öhdəlikləri

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
İşçilərə qısamüddətli ödənişlər	81,331	70,492
Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər	21,808	21,504
Sair	11,153	9,172
Cəmi sair qeyri-maliyyə öhdəlikləri	114,292	101,168

31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə işçilərə qısamüddətli ödənişlər əsasən Şirkətin fəaliyyətinin dayandırılması ilə əlaqədar Baş Müəssisənin planına uyğun olaraq göstərilmiş xidmətlərə görə işçilərə ödənilməli müavinətləri eks etdirir.

16 Nizamnamə Kapitalı

31 dekabr 2014-cü il tarixinə Şirkətin təsdiq edilmiş və tam ödənilmiş nizamnamə kapitalı hər birinin nominal dəyəri 19.39 AZN olan 350,000 ədəd səhmdən ibarət olmuşdur (2013: hər birinin nominal dəyəri 19.39 AZN olan 350,000 ədəd səhm). 31 dekabr 2014-cü il tarixində tamamlanan il ərzində buraxılmış səhmlərin sayında hər hansı dəyişiklik olmamışdır. 31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə Şirkətin səhmdarı və onun iştirak payı aşağıdakı kimi olmuşdur:

	31 dekabr 2014			31 dekabr 2013		
	Səhmlərin sayı	Iştirak payı	Məbləğ AZN ilə	Səhmlərin sayı	Iştirak payı	Məbləğ AZN ilə
American International Group, Inc	350,000	100	6,786,500	350,000	100	6,786,500
Cəmi	350,000	100	6,786,500	350,000	100	6,786,500

17 Komissiya Gəlirləri

Azərbaycan Manatı ilə	2014	2013
Komissiya gəlirləri	28,349	165,770
Təxirə salınmış komissiya gəlirlərində dəyişiklik	28,572	129,263
Cəmi komissiya gəlirləri	56,921	295,033

Təxirə salınmış komissiya gəlirlərində dəyişikliklər aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	2014	2013
1 yanvar tarixinə təxirə salınmış komissiya gəlirləri	47,621	176,884
Təxirə salınmış komissiya gəlirlərində dəyişiklik	(28,572)	(129,263)
31 dekabr tarixinə təxirə salınmış komissiya gəlirləri	19,049	47,621

"Cartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti" ASC
31 dekabr 2014-cü il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

18 Komissiya Xərcləri

Azərbaycan Manatı ilə	2014	2013
Komissiya xərcləri	22,257	63,208
Təxirə salınmış komissiya xərclərində dəyişiklik	17,033	13,904
Cəmi komissiya xərcləri	39,290	77,112

31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərində tamamlanan illər ərzində bütün komissiya xərcləri brokerlərə və agentlərə ödənilmiş komissiyaları eks etdirir. Təxirə salınmış komissiya xərclərində dəyişikliklər aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	2014	2013
1 yanvar tarixinə təxirə salınmış komissiya xərcləri	29,633	43,537
Təxirə salınmış komissiya xərclərində dəyişiklik	(17,033)	(13,904)
31 dekabr tarixinə təxirə salınmış komissiya xərcləri	12,600	29,633

19 Əməliyyat Xərcləri

Azərbaycan Manatı ilə	Qeyd	2014	2013
İşçi heyəti üzrə xərclər		226,934	308,981
Ofis və avtomobil icaresi		117,157	111,325
Peşəkar xidmət haqları		57,130	128,271
Mənfəət vergisindən başqa digər vergilər		40,863	47,528
Rabite xərcləri		23,315	27,124
Təmir və texniki xidmət xərcləri		15,386	15,392
Amortizasiya xərcləri	11	8,359	11,254
Bank komissiyaları		6,814	14,373
Sığorta xərcləri		4,253	5,044
Kommunal xərclər		3,069	3,294
Ezamiyyə xərcləri		1,528	2,402
Sair xərclər		37,459	61,305
Cəmi əməliyyat xərcləri		542,267	736,293

İşçi heyəti üzrə xərclərə 40,565 AZN (2013: 52,655 AZN) məbləğində sosial sığorta ödənişləri daxildir.

Peşəkar xidmət haqlarına kənar təşkilatlar tərefindən göstərilən audit, konsalting və məlumatların emalı xidmətləri üzrə xərclər daxildir.

20 Mənfəət Vergisi

Mənfəət vergisi xərci aşağıdakı komponentlərdən ibarətdir:

Azərbaycan Manatı ilə	2014	2013
Cari il üzrə mənfəət vergisi xərci	(23,020)	(12,336)
Təxirə salınmış vergi xərci	(22,595)	(53,782)
İl üzrə mənfəət vergisi xərci	(45,615)	(66,118)

"Cartis Azərbaycan Sığorta Şirkəti" ASC
31 dekabr 2014-cü il tarixinə Maliyyə Hesabatları üzrə Qeydlər

20 Mənfəət Vergisi (davamı)

31 dekabr 2014-cü il tarixinə Şirkətin Azərbaycan Respublikasında əldə etdiyi mənfəətinin böyük hissəsinə tətbiq edilən vergi dərəcəsi 20% (2013: 20%) təşkil etmişdir. Gözlənilən və faktiki tətbiq edilən vergi xərclərinin tutuşdurulması aşağıda göstərilir.

Azərbaycan Manatı ilə	2014	2013
Vergidən əvvəlki mənfəət/(zərər)	61,188	(88,740)
Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş dərəcə ilə hesablanmalı olan mənfəət vergisi xərci/(krediti)	(12,238)	17,748
Əvvəlki illər üzrə az göstərilmiş cari vergi xərci Gelirdən çıxılmayan xərclər	-	(12,336) (13,857)
Keçmiş illərin tanınmamış vergi zərərləri	-	(57,673)
Keçmiş illərin tanınmamış vergi zərərlərinin istifadəsi	45,140	-
Tanınmamış digər potensial təxirə salınmış vergi aktivləri	(66,744)	-
İl üzrə mənfəət vergisi xəci	(45,615)	(66,118)

BMHS ilə Azərbaycanın vergi qanunvericiliyi arasındaki fərqlər nəticəsində maliyyə hesabatlarının hazırlanması və mənfəət vergisinin hesablanması məqsədilə aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri arasında müvəqqəti fərqlər əmələ gəlir. 2014-cü il üzrə bu müvəqqəti fərqlər üzrə hərəkətlərin vergi effekti aşağıda göstərilir və 20% (2013: 20%) dərəcə ilə qeydə alınır.

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2012	Təxirə salınmış vergi (krediti)/xərci	31 dekabr 2013	Təxirə salınmış vergi (krediti)/xərci	31 dekabr 2014
Vergi bazasını azaldan/(artıran) müvəqqəti fərqlərin vergi effekti və keçmiş illərin vergi zərərləri					
Əmlak, avadanlıq və qeyri-maddi aktivlər	2,585	(939)	1,646	548	2,194
Sığorta və təkrarsızlıq əməliyyatları üzrə kreditor borcları	75,988	(19,081)	56,907	(1,263)	55,644
Sığorta əməliyyatları üzrə debitor borcları	-	(22,785)	(22,785)	22,785	-
Təxirə salınmış komissiyalar	23,457	(19,860)	3,597	(2,307)	1,290
Banklardakı depozitlər	-	(26,433)	(26,433)	5,269	(21,164)
Zərərlər ehtiyatı	8,577	(8,577)	-	9,527	9,527
Qazanılmamış sığorta haqları ehtiyatı	(28,941)	24,568	(4,373)	4,657	284
Keçmiş illərin vergi zərərləri	2,590	(2,590)	-	-	-
Hesablaşma metodu ilə tanınan maddələr	(19,256)	28,132	8,876	2,304	11,180
Sair	6,144	(6,217)	(73)	2,629	2,556
Təxirə salınmış xalis vergi aktivi/(öhdəliyi)	71,144	(53,782)	17,362	44,149	61,511
Təxirə salınmış vergi aktivi üzrə ehtiyat	-	-	-	(66,744)	(66,744)
Tanınmış təxirə salınmış vergi aktivi Tanınmış təxirə salınmış vergi öhdəliyi	119,341 (48,197)	(48,315) (5,467)	71,026 (53,664)	(55,095) 32,500	15,931 (21,164)
Təxirə salınmış xalis vergi aktivi/(öhdəliyi)	71,144	(53,782)	17,362	(22,595)	(5,233)

21 Sığorta Haqları və Ödənişlerinin Təhlili

31 dekabr 2014-cü il tarixində tamamlanan il üzrə sığorta haqları və ödənişlerinin sığorta növleri üzrə təhlili aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Fərdi qəza və xəstilik sığortası	Avtoneqliyatləri vasitələri	İşəgötürənin məsuliyyətinin sığortası	Yüklerin sığortası	Əmlak sığortası	Peşə məsuliyyətinin sığortası və digər	Cəmi
Azərbaycan Manatı ilə						
Hesablanmış sığorta haqları						
- birbəşə sığorta müqavilələri	155	12,941	98,379	8,641	-	31,718
- təkrarsığortaya qəbul edilmiş sığorta müqavilələri	-	-	-	-	-	-
Cəmi hesablanmış məcmu sığorta haqları	155	12,941	98,379	8,641	-	31,718
- təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqavilələri	26	(12,941)	(87,578)	(8,641)	-	(31,718)
Hesablanmış xalis sığorta haqları	181	-	10,801	-	-	10,982
Gazanılmamış məcmu sığorta haqları ehtiyatında (artım)/azalma	3,720	(2,788)	3,571	(781)	140,815	14,687
Gazanılmamış sığorta haqları ehtiyatında təkrarsığortacıların payında artım/(azalma)	(24)	5,986	(1,857)	781	(139,840)	16,645
Gazanılmış xalis sığorta haqları	3,877	3,198	12,515	-	975	31,332
Sığorta ödənişləri:						
- məcmu sığorta ödənişləri	(4,561)	(139)	-	-	-	(4,700)
- təkrarsığortaya verilmiş sığorta müqavilələri	-	139	-	-	-	139
Xalis sığorta ödənişləri	(4,561)	-	-	-	-	(4,561)
Məcmu zərərlər ehtiyatında (artım)/azalma	(23,116)	214	29,740	2,889	(9,519)	741,932
Zərərlər ehtiyatında təkrarsığortacıların payında (azalma)/artım	(128)	(26)	(8,016)	(2,889)	22,343	(658,528)
Sığorta ödənişləri üzrə məcmu zərər	(27,805)	188	21,724	-	12,824	83,404
						90,335

Sığorta Haqları ve Ödenişlerinin Təhlili (davamı) 21

31 dekabr 2013-cü il tarixində tamamlanan İl üzrə sigorta haqları və ödənişlərinin siğorta növləri üzrə təhlili aşağıda göstərilir:

Fərdi qəza və xəstəlik siğortası	Avtoneqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyatının siğortası	İşəgötürənin məsuliyyətinin siğortası	Yükərin siğortası	Əmlak siğortası	Pesə məsuliyyətinin siğortası və digər	Cəmi
<u>Azərbaycan Manatı ilə</u>						
Hesablanmış sigorta haqları - birbaşa sigorta müqavilələri - təkərsigortaya qəbul edilmiş sigorta müqavilələri	8,380 -	9,595 -	1,569 (792)	- 420,363 (424,998)	469,539 14,316 483,855 (421,959) (435,304)	493,718 433,887 927,605 (864,344)
Cəmi hesablanmış məcmu sigorta haqları - təkərsigortaya verilmiş sigorta müqavilələri	8,380 (1,687)	9,595 (4,990)				
Hesablanmış xalis sigorta haqları	6,693	4,605	373	-	3,039	48,551
Qazanılmamış məcmu sigorta haqları ehtiyatında (artım)/azalma	2,399	(122)	63,450	-	198,140	268,142
Qazanılmamış sigorta haqları ehtiyatında təkərsigortacıların payında artım/(azalma)	(880)	65	(45,285)	-	(166,802)	(281,847) (494,879)
Qazanılmış xalis sigorta haqları	8,212	4,418	18,538	-	34,477	34,846
Sigorta ödənişləri:						
- məcmu sigorta ödənişləri - təkərsigortaya verilmiş sigorta müqavilələri	(3,655) -	- -	- -	- -	(391,506) 390,092	(17,677) 14,550 (412,838) 404,642
Xalis sigorta ödənişləri	(3,655)	-	-	-	(1,414)	(3,127)
Məcmu zərərlər ehtiyatında (artım)/azalma Zərərlər ehtiyatında təkərsigortacıların payında (azalma)/artım	764 (546)	58 (20)	21,371 (10,566)	60 249	17,291 (81,251)	(672,788) 642,346 (633,244) 550,212
Sigorta ödənişləri üzrə məcmu zərər	(3,437)	38	10,805	(309)	(65,374)	(33,569) (91,228)

22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin idarə Edilməsi

Şirkət fəaliyyəti gedişində onu sığorta və ya maliyyə risklərinə yaxud hər ikisinə, o cümlədən xarici valyuta riski, faiz dərəcəsi riski, likvidlik riski, kredit riski, bazar riski, sığorta riski, eləcə də əməliyyat və hüquqi risklərə məruz qoyan müqavilələr imzalayırlar.

Sığorta riski

Sığorta müqaviləsi üzrə risk, sığortalanmış hadisənin baş vermesi ehtimal edildikdə və sığorta ödənişləri məbləğini dəqiq müəyyən edə bilmədikdə yaranır. Sığorta müqaviləsinin xarakterinə görə bu cür risk təsadüfi baş verdiyinə görə müvafiq olaraq proqnozlaşdırıla bilmir.

Qiymətlərin və ehtiyatların yaradılması qaydası ehtimal nəzəriyyəsi ilə müəyyən edilən sığorta müqavilələri portfeli üzrə Şirkətin sığorta müqavilələrinə əsasən məruz qaldığı əsas risk faktiki sığorta tələbərinin və ödənişlərinin sığorta öhdəliklərinin balans dəyərindən artıq olması ilə bağlıdır. Bunun səbəbi sığorta iddiaları və ödənişlərinin baş vermə müddətinin və ya həcminin ilkin texminlərdən artıq olmasıdır. Sığorta hadisələri təsadüfi xarakter daşıyır və sığorta iddiaları və ödənişlərinin faktiki sayı və məbləği hər il statistik metodikaya görə müəyyən edilmiş səviyyədən fərqlənir.

Şirkət, qəbul edilmiş sığorta risklerinin növlərini diversifikasiya etmək və hər bir kateqoriya üzrə gözlənilen nəticələrdəki dəyişiklikləri azaltmaq üçün kifayət qədər çox riske nail olmaq məqsədilə sığorta strategiyası işləyib hazırlamışdır. Sığorta limitlərindən artıq olan hər hansı risk Amerika Birləşmiş Ştatlarında yerləşən baş ofis tərəfindən təsdiqlənir. Sığorta riskini artırın amillərə riskləriin növü və məbləğinə görə diversifikasiya edilməməsi, coğrafi məkanın və əhatə etdiyi fəaliyyət sahəsinin olmaması daxildir. Şirkət bu riskləri anderraytinq strategiyası, təkrarsıgorta üzrə müvafiq tədbirlər və sığorta hallarının fəal şəkildə tənzimlənməsi vasitəsilə idarə edir.

Sığorta məbləğləri üzrə limitlər risklərin seçilməsi üzrə müvafiq meyarları tətbiq etmək üçün müəyyən edilir. Məsələn, Şirkət ayrı-ayrı polisləri yenileməmək və şərtsiz azadolmaları tətbiq etmək və saxta sığorta hadisəsinin ödənilməməsi hüququna malikdir. Sığorta müqavilələri həmçinin Şirkətə sığorta xərclərinin müəyyən və tam hissəsinin ödənilməsini üçüncü tərəflərdən tələb etmək hüquq verir (məsələn, subroqasiya).

Sığorta polisinin şərtlərində nəzərdə tutulan sığorta növlərinə görə sığortalanmış zərər limitlərinin (məcmu və təkrarsıgortaçının payı) konsentrasiyası aşağıdakı cədvəldə göstərilir.

22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2014-cü il tarixinə sığorta növlərinə görə sığortalanmış zərər limitlərinin konsentrasiyası:

		Sığortalanmış maksimum zərər			Cəmi
		0 AZN - 500,000 AZN - 500,000 AZN	500,000 AZN - 1,000,000 AZN 1,000,000 AZN	1,000,000 AZN və yuxarı	
Fərdi qəza və xəstəlik sığortası	Məcmu Xalis	-	-	-	-
Avtonəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası	Məcmu Xalis	-	784,300	-	784,300
İşəgötürənin məsuliyyətinin sığortası	Məcmu Xalis	-	1,000,000 500,000	3,925,001 -	4,925,001 500,000
Yüklərin sığortası	Məcmu Xalis	-		15,700,000	15,700,000
Əmlak sığortası	Məcmu Xalis	-	-	-	-
Peşə məsuliyyətinin sığortası və digər	Məcmu Xalis	-	1,784,300 500,000	3,000,000 126,000	4,784,300 626,000
Cəmi	Məcmu Xalis	-	3,568,600 1,000,000	22,625,001 126,000	26,193,601 1,126,000

31 dekabr 2013-cü il tarixinə sığorta növlərinə görə sığortalanmış zərər limitlərinin konsentrasiyası:

		Sığortalanmış maksimum zərər			Cəmi
		0 AZN - 500,000 AZN - 500,000 AZN	500,000 AZN - 1,000,000 AZN 1,000,000 AZN	1,000,000 AZN və yuxarı	
Fərdi qəza və xəstəlik sığortası	Məcmu Xalis	538,800	1,800,000	5,042,630	7,381,430
Avtonəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası	Məcmu Xalis	538,800	1,560,060	1,664,068	3,762,928
İşəgötürənin məsuliyyətinin sığortası	Məcmu Xalis	-	1,569,000	-	1,569,000
Yüklərin sığortası	Məcmu Xalis	784,500	-	-	784,500
Əmlak sığortası	Məcmu Xalis	-	784,400	25,242,000	26,026,400
Peşə məsuliyyətinin sığortası və digər	Məcmu Xalis	392,200	-	-	392,200
Cəmi	Məcmu Xalis	1,168,800 10,347,152	16,429,100 4,383,961	765,999,969 5,594,196	783,597,869 20,325,309

22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Reputasiya riski

Reputasiya riski sığorta təşkilatının fəaliyyəti ilə bağlı ictimaiyyətdə mənfi rəyin formallaşması və ya ona olan etimadın azalması nəticəsində yaranan zərər riskini eks etdirir. Bu vəziyyət Şirkətin reytinqinin aşağı düşməsi, eləcə də onun fəaliyyəti haqqında mənfi məlumatların və s. yaranmasına görə sığorta müqavilələrinin vaxtından əvvəl pozulması halları üçün modelləşdirilir.

Təkrarsığorta siyaseti

Şirkətin risklərinin böyük hissəsi obliqator təkrarsığorta müqaviləsinə ("Təkrarsığorta Müqaviləsi") uyğun olaraq onun baş müəssisəsi olan National Union Fire Insurance Company (American International Underwriters Overseas Association) və American Home Assurance Company UAE şirkətlərində təkrarsığortalanır. Təkrarsığorta Müqaviləsinə excess sığorta, stop-loss sığorta və təbii felakət riskinin təkrarsığortası daxildir. Bu cür təkrarsığorta müqavilələrinin məqsədi ondan ibarətdir ki, Şirkətin hər hansı ayrıca zərər üzrə çəkdiyi ümumi xalis sığorta zərərləri 20 min ABŞ dolları ekvivalentindən çox olmamalıdır.

Təkrarsığorta Müqaviləsinə "working excess of loss" adlı alet daxildir. Bu alet Şirkətə "tətbiq nöqtəsi" adlanan müəyyən edilmiş limitdən artıq olan məbləğdə sığorta hadisəsi üzrə öhdəlikləri təkrarsığortacıya ötürməyə imkan yaradır. Məsələn, tətbiq nöqtəsi məsuliyyət sığortası zamanı 20 min ABŞ dolları ekvivalenti, əmlak sığortası zamanı 20 min ABŞ dolları ekvivalenti, Şirkətin bədbəxt hadisələrdən fərdi sığortalanma zamanı xalis zərərləri hər bir risk üzrə 60 min ABŞ dolları ekvivalenti müəyyən edilmişdir. Beləliklə, Şirkətin hər bir sığorta müqaviləsi üzrə xalis öhdəlikləri 20 min ABŞ dolları ekvivalentindən, fərdi qəza və xəstəlik sığortası hallarında isə 60 min ABŞ dolları ekvivalentindən yuxarı ola bilər. Təkrarsığorta Müqaviləsi Şirkətin Baş Mənceri tərəfindən nəzərdən keçirilir və təsdiqlənir.

Təkrarsığorta Müqaviləsi ilə müəyyən edilmiş limitdən yuxarı olan bir sığorta müqaviləsi üzrə risklərin bir hissəsi Şirkətin təsdiqlənmiş təkrarsığortaçı şirkətlərindən biri ilə bağlanmış fakultativ təkrarsığorta müqaviləsinə uyğun olaraq təkrarsığortaya verilir. Bu şirkətlərə Şirkətin baş müəssisəsinin ortaq şirkətləri, eləcə də üçüncü tərəflərin sığorta şirkətləri daxildir. Təkrarsığortacıların ödəmə qabiliyyəti hər il baş müəssisədəki Təkrarsığortanın Təhlükəsizliyinin Təmin Edilməsi üzrə Mərkəzi Komitə tərəfindən onların maliyyə gücünü yoxlamaqla nəzərdən keçirilir. Şirkətin bütün qlobal bölmələrinə tətbiq edilen təkrarsığortanın yerlesdirilməsi üzrə Şirkətin siyasetini idarə edən Təkrarsığortanın Təhlükəsizliyinin Təmin Edilməsi üzrə Mərkəzi Komitə bütün təkrarsığortacıların və vasitəçilərin ödəmə qabiliyyətini kredit agentlikləri tərəfindən onlara verilmiş kredit reytinqlərini və ictimaiyyət üçün açıq olan digər məlumatları yoxlamaqla qiymətləndirir. Həmin məlumatlar hər rüb Şirkətin bütün qlobal bölmələrinə təqdim edilən təkrarsığorta strategiyasının yenilənməsi üçün istifadə edilir.

Yuxarıda qeyd olunan obliqator təkrarsığorta Müqaviləsi və fakultativ təkrarsığorta müqaviləleri ilə əhatə olunmayan digər risklər transmilli biznes adlandırılır və Çartis şirkətinin qlobal şəbəkəsi vasitəsilə Çartis tərəfindən mərkəzləşdirilmiş qaydada idarə edilir. Transmilli biznes dedikdə risklərin sığortalandığı ölkənin hüdudlarından kənardə sığorta polislerinin verilməsi vasitəsilə sığorta təminatını tələb edən biznes nəzərdə tutulur. Bu cür risklər adətən böyük transmilli şirkətlərə aiddir. Belə risklər üzrə əsas sığorta polisi və onların sığortalanması dünyada bu cür transmilli şirkətlərin sığorta xidmətlərinə olan tələbatını təmin edən xidmət göstərən ofis adlanan Çartis şirkətinin törmə müəssisələrinin biri tərəfindən mərkəzləşdirilmiş qaydada aparılır. Şirkət xidmət göstərən ofis tərəfindən təqdim edilmiş təlimatlarda göstərilən təminat şərtlərinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikasında mövcud olan risklər üzrə rəsmi sığorta müqaviləsi dərc edir. Xidmət göstərən ofisin təlimatlarında ölkənin qanunvericiliyi və sığorta qaydaları, o cümlədən sığorta, şəxsi tutum və təkrarsığorta qaydaları üzrə tələblər nəzərə alınır.

Bu cür risklər bir qayda olaraq tam şəkildə (100%) təkrarsığortalanmaq üçün xidmət göstərən ofise ötürülür və yerli qanunvericiliklə müəyyən olunmuş qaydada Şirkətin üzərində heç bir risk qalmır.

22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Zərərlər ehtiyatının hesablanması

Zərərlər ehtiyatının məbləği Şirkətin əvvəlki ilə aid məlumatlarına əsasən aktuari üsulu ilə hesablanır. Ödənilməmiş təleblərin (bildirilmiş və bildirilməmiş) təxminini dəyərini hesablayarkən Şirkət, zərər nisbətinə əsaslanan uyğun təxminlərdən (zərər nisbəti, bu cür iddialarla bağlı konkret maliyyə ilində qazanılmış sığorta hadisələri və sığorta haqları üzrə yekun xərclərin nisbəti kimi müəyyən edilir) və əvvəlcədən müəyyən edilmiş düsturdan istifadə etməklə keçmiş illərin faktiki ödənişlərinə əsaslanan təxminlərdən istifadə edir. Bu zaman keçmiş illərin faktiki məcmu ödənişlərinə daha çox əhəmiyyət verilir.

İllik zərər əmsalının təxmin edilməsi hesablama üsulunun vacib ehtimalıdır və sığorta haqqının dərəcəsindəki dəyişiklik, gözlənilən bazar təcrübəsi və keçmiş illər üzrə sığorta ödənişlərinin dəyərinin inflasiyası kimi faktorları nəzəre almaqla keçmiş illərin təcrübəsinə əsaslanır. Cari il üçün istifadə edilən zərər əmsalların illik hesablanması (təkrarsıghtadan əvvəl) cari və əvvəlki ildə qazanılmış sığorta haqlarının risk növünə görə təhlil edilir.

Baş vermiş, lakin bildirilməmiş zərərlər ehtiyatının (“BVBZE”) hesablanması zərərlə bağlı məlumatın artıq mövcud olduğu artıq bildirilmiş iddiaların tənzimlənməsi üzrə xərclərin təxmin edilməsinə nisbətən daha çox qeyri-müəyyənlik tələb edir. Şirkət ilin sonuna müqavilə üzrə öhdəliklərin adekvatlıq testini aparır.

Bildirilmiş, lakin tənzimlənməmiş zərərlərin dəyəri üzrə məsuliyyəti təxmin edərkən, Şirkət sığorta zərərlərinin qiymətləndiricilərindən əldə edilmiş məlumatı, eləcə də əvvəlki dövrlərdə oxşar xüsusiyyətlərə malik iddiaların tənzimlənməsi xərclərinə dair məlumatı istifadə edir. Büyük iddialar onların inkişafının mümkün təhrif olunma təsirini və portfelin qalan hissəsini əhatə etmək dərəcəsini nəzərə almaq üçün fərdi qaydada qiymətləndirilir və ya ayrıca proqnozlaşdırılır. Mümkün olduqda, Şirkət ehtiyatların lazımı səviyyəsini müəyyən etmək üçün müxtəlif üsullardan istifadə edir. Bu, proqnozlaşdırılan təcrübəyə xas olan tendensiyalar haqqında daha yaxşı məlumat əldə etməyə imkan yaradır. Müxtəlif üsullar vasitəsilə əldə edilmiş proqnozlar mümkün nəticələrin həcmini qiymətləndirməyə kömək edir. Daha çox uyğun gələn qiymətləndirmə üsulları sığorta növünün xüsusiyyətlərini və hadisənin baş verdiyi hər ilin inkişaf dərəcəsini nəzərə almaqla seçilir.

Həssaslıq təhlili

Həssaslıq testinin nəticələri təkrarsıghta daxil olmaqla və çıxılmaqla, vergidən əvvəlki mənfəətə təsiri ifadə edir. Hər bir həssaslıq testi üçün digər ehtimallar sabit qalmaqla, vahid amildəki dəyişikliyin təsiri aşağıda göstərilir.

Azərbaycan Manatı ilə	2014	2013
Zərər əmsallarında 5% artım		
Məcmu	36,872	(52,304)
Xalis	4,517	(4,561)
Zərər əmsallarında 5% azalma		
Məcmu	(36,872)	52,304
Xalis	(4,517)	4,561

22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin idarə Edilməsi (davamı)

Gələcək iddialar üzrə ödənişlərin hesablanmasında qeyri-müəyyənlik mənbələri

Sığorta müqavilələri üzrə iddialar onların yarandığı zaman ödənilir. Sığorta müqaviləsinin müddəti ərzində baş vermiş bütün siğortalanmış hadisələrə görə Şirkət məsuliyyət daşıyır. Müqavilənin başa çatma müddəti ilə bildirilmiş sığorta iddialarının tarixi arasındaki maksimal müddət bir aydan çox olmur. Nəticə etibarilə, məsuliyyətlə bağlı iddiaların böyük hissəsi müqavilənin müddətinin başa çatmasından etibarən 3 aydan çox olmayan qısa müddət ərzində ödənilir. Sığorta müqavilələrindəki pul vəsaitləri axınının məbleğinə və vaxtına təsir göstəren bəzi dəyişikliklər mövcuddur. Onlar əsasən müqaviləni imzalayan hüquqi və fiziki şəxslərin həyata keçirdiyi fəaliyyətlərə xas olan risklərə və qəbul etdikləri risklərin idarə edilməsi prosedurlarına aiddir. Şirkətin portfelindəki sığorta müqavilələri üzrə ödənişlər əsasən aşağıdakılardan üzrə verilmiş pul mükafatlarını eks etdirir:

- peşəkar məsuliyyətin sığortası;
- işəgötürənin məsuliyyətinin sığortası; və
- avtonəqliyyat vasitələri sahiblərinin mülki məsuliyyətinin sığortası

Fərziyyələrin irəli sürülməsi üçün istifadə edilən proses

Şirkət ödənişlərin maksimal dəyərini müəyyən etmək üçün müxtəlif fərziyyələri birləşdirərək, üçbucaq (chain-ladder) metodundan istifadə edir.

Üçbucaq metodu siğorta haqlarına, siğorta ödənişlərinə və ya baş vermiş zərərlərə (məsələn, aparılmış siğorta ödənişləri üstə gəl hesablama) tətbiq edilə bilər. Əsas metod əvvəlki illərdə baş vermiş zərərlərin inkişafı amillərinin qiymətləndirilməsi və həmin modelə əsasən hesablanmış inkişaf amillərinin seçilməsindən ibarətdir. Seçilmiş inkişaf amilləri sonradan hadisənin baş verdiyi hər il üzrə ödənişlərin maksimal dəyərini eks etdirmək üçün tam inkişaf etməmiş hadisənin hər ili üzrə məcmu ödənişlərə tətbiq edilir.

Üçbucaq metodu nisbətən sabit inkişaf modelinə nail olan siğorta növləri üçün daha uyğun sayılır. Siğortaçıının həmin siğorta növü üzrə tekmilləşdirilmiş iddia tarixçəsi olmayan hallar üçün üçbucaq metodu daha az tətbiq edilir.

Hər bir siğorta növü üzrə əldə edilmiş nəticələrin seçilməsi həmin xronoloji inkişafa daha çox uyğun olan metodun müəyyən edilməsindən asılıdır.

Təsvir edilən proses fərziyyələrdə əhəmiyyətli dəyişikliklərə səbəb olmayıaraq, davamlı qaydada tətbiq edilmişdir.

Diversifikasiya

Təcrübə göstərir ki, analoji siğorta müqavilələri üzrə portfel nə qədər böyük olarsa, gözlənilən nəticənin nisbi dəyişkənliliyi bir o qədər az olar. Bundan əlavə, daha çeşidli portfelin elementlərində baş verən hər hansı dəyişikliyin portfelə təsiri daha az ehtimal olunur. Şirkət, qəbul edilmiş siğorta risklərini diversifikasiya etmək və bu kateqoriyaların hər biri üzrə gözlənilən nəticələrdəki dəyişiklikləri azaltmaq kifayət qədər risklərə nail olmaq məqsədilə anderrayting strategiyası hazırlamışdır.

Maliyyə riski

Şirkət maliyyə aktivləri, maliyyə öhdəlikləri, təkrarsıgorta aktivləri və siğorta öhdəlikləri ilə əlaqədar olaraq bir sıra maliyyə risklərinə məruz qalır. Maliyyə riskinin ən vacib komponentləri xarici valyuta riski, faiz dərəcəsi riski, likvidlik riski və kredit riskidir.

22 Sığorta ve Maliyye Risklerinin İdare Edilməsi (davamı)

Xarici valyuta riski. Xarici valyuta riski, maliyyə alətlərinin dəyərinin xarici valyuta məzənnələrindəki dəyişikliklərə görə dəyişməsi riskidir. Xarici valyuta ile ifadə edilmiş aktivlər (banklardakı depozitlər və debitor borcları) ve öhdəliklər (kreditor borcları və digər öhdəliklər) xarici valyuta riskini yaradır. Xarici valyuta risklərini idare etmek üçün Şirkət hər hansı rəsmi prosedurlara malik olmasa da, rəhbərlik fəaliyyət göstərdiyi sektorda baş verən tendensiyalardan kifayət qədər məlumatlıdır və bu cür risklərin azaldılması üçün bəzi tədbirlər görmüşdür. Buraya əsasən depozitlərin yerləşdirilməsi, siğorta polislərinin təqdim edilməsi və təkrarsıortaçılardan ilə dövlətin monetar organı tərəfindən ciddi nəzarət olunan xarici valyutada müqavilələrin imzalanması daxildir. Həssaslıq təhlilinin hazırkı maliyyə hesabatlarına təsiri əhəmiyyətli devil.

Şirkətin debitor və kreditor borclarının əsas hissəsi müvafiq olaraq daxil olan siğorta haqlarından və ötürürlən təkrarsığorta haqlarından ibarətdir. 2014-cü və 2013-cü illər üzrə Şirkətin siğorta portfelində ABŞ dolları ilə ifadə olunmuş müqavilələr üstünlük təşkil etmişdir. Bu cür müqavilələr üzrə ötürürlümsə təkrarsığorta haqları xarici təkrarsığortaçılara ABŞ dolları ilə ödənilmişdir. Şirkətin siğorta portfelinin digər hissəsini Azərbaycan manatı ilə ifadə olunmuş müqavilələr təşkil edir. Belə müqavilələr ilə bağlı siğorta öhdəlikləri siğorta əməliyyatları üzrə debitor borclarının ifadə olunduğu eyni valyutada göstərilir ki, bu da həmin əməliyyatlar üzrə xarici valyuta riski üzrə məzənnə riskini azaldır.

Hesabat dövrünün sonuna Şirketin məruz qaldığı valyuta riski üzrə ümumi təhlil aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

	31 dekabr 2014			31 dekabr 2013		
Azərbaycan Manatı ilə	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis mövqə	Monetar maliyyə aktivləri	Monetar maliyyə öhdəlikləri	Xalis mövqə
AZN	7,569,276	652,201	6,917,075	8,302,249	1,435,163	6,867,086
ABŞ dolları	6,004	348,606	(342,602)	3,500	340,484	(336,984)
Avro	7,598	2,092	5,506	8,601	1,666	6,935
Sair	812	6,065	(5,253)	863	6,849	(5,986)
Cəmi	7,583,690	1,008,964	6,574,726	8,315,213	1,784,162	6,531,051

Bütün diger deyişenlerin sabit qalması şətilə, hesabat tarixinə tətbiq edilən valyuta məzənnelərindəki mümkün dəyişikliklərin mənfiət və ya zərərə təsiri aşağıdakı cədveldə eks etdirilir:

<i>Azərbaycan Manatı ilə</i>	2014	2013
ABŞ dollarının 5% möhkəmlənməsi	(17,130)	(16,849)
ABŞ dollarının 5% zəifləməsi	17,130	16,849
Avronun 5% möhkəmlənməsi	275	347
Avronun 5% zəifləməsi	(275)	(347)

Faiz dərəcəsi riski. Şirkətin gəlirləri və əməliyyat fəaliyyətindən daxil olan pul vəsaitlərinin hərəketi bazar faiz dərəcələrinin dəyişməsi ilə əlaqədar riskə məruz qalır. Şirkətin faiz hesablanması aktivləri adətən yerli banklardakı müddətli depozit hesablarında yerləşdirilmiş depozitlərdən ibarətdir (Qeyd 8). Həmin müddətli depozitlər üçün sabit faiz dərəcəsi hesablanır. Şirkət böyük hissəsi üçün sabit faiz dərəcəsi hesablanması aktivlərin bazar dəyerinin dəyişməsi nəticəsində edəletli dəyər üzrə faiz dərəcəsi riskinə məruz qalır. Şirkətin faiz hesablanması öhdəlikləri yoxdur. Şirkətin siğorta portfeli qisamüddətli siğorta müqavilələrindən ibarətdir. Qisamüddətli siğorta öhdəlikləri diskont edilmədiyi və müqavilə üzrə faiz hesablanması qarşılığında bazar faiz dərəcələrindəki dəyişikliklərə qarşı birbaşa həssas deyildir.

22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin idarə Edilməsi (davamı)

Faiz dərəcəsi riskinin idarə edilməsi üçün Şirkət hər hansı rəsmi prosedurlara malik olmasa da, rəhbərlik hesablanmış sığorta haqlarının müəyyən hissəsini qısamüddətli bank depozitlərinə investisiya etməklə, öz depozitlərini bazarda diversifikasiya edir. Bundan əlavə, Şirkətin riayət etdiyi yerli qanunvericiliyə əsasən sığortaçı bir bank və ya kredit təşkilatında 30%-dək sığorta ehtiyatı saxlaya bilər. Rəhbərlik bu tələbi nəzərə alaraq, hər bir depozitin təsirini qiymətləndirir. 2014-cü ildə banklardakı depozitlər üzrə orta çəkili illik faiz dərəcəsi təxminen 6.7% (2013: illik 7.7%) təşkil etmişdir. Bütün digər dəyişənlərin sabit qalması şərtlə, 31 dekabr 2014-cü il tarixində tamamlanan il üzrə banklardakı depozitlər üzrə faiz dərəcəsi illik 1 faiz artsaydı/azalsayıdı, il üzrə vergidən əvvəlki mənfəət 53,513 AZN çox/az olardı (2013: 52,750 AZN).

Likvidlik riski. Likvidlik riski aktiv və öhdəliklərin ödəmə müddətlərinin uzlaşmadığı hallarda ortaya çıxır. Likvidlik riski Şirkətin rəhbərliyi tərəfindən idarə olunur. Şirkət, sığorta hadisələri ilə bağlı iddiaların ödənilməsi üçün gündəlik ödənişlər etmek riski ilə üzləşir. Rəhbərlik, ilin sonunda tələb olunduqda qısa müddətdə geri götürülə bilən pul vəsaitlərinin və depozitlərin səviyyəsini nəzərə alaraq, 31 dekabr 2014-cü il tarixinə ödəmə müddəti üzrə cari likvidlik vəziyyətinin hər hansı əhəmiyyətli likvidlik riskinə getirib çıxarmayacağını hesab edir.

İri sığorta tələbləri üzrə mümkün ödənişlər təkrarsığorta müqaviləsinin müvafiq maddəsi ilə təmin edilir. Bu maddədə sığorta növündən asılı olaraq maksimal limiti 20,000 min ABŞ dolları ekvivalentindən artıq olan zərər məbləğlərinin təkrarsığortaçılar tərəfindən ödənilməsi nəzərdə tutulur.

31 dekabr 2014-cü il tarixinə diskontlaşdırılmamış ödəmə müddətlərinə görə təhlil aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	Cəmi
Öhdəliklər				
Məcmu zərərlər ehtiyatı	114,942	-	521,319	636,261
Sığorta əməliyyatları üzrə kreditor borcları	63,044		292,333	355,377
Sair maliyyə öhdəlikləri	1,986	15,340	-	17,326
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər				
	179,972	15,340	813,652	1,008,964

31 dekabr 2013-cü il tarixinə diskontlaşdırılmamış ödəmə müddətlərinə görə təhlil aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	Cəmi
Öhdəliklər				
Məcmu zərərlər ehtiyatı	350,061	-	1,028,340	1,378,401
Sığorta əməliyyatları üzrə kreditor borcları	-	113,680	238,413	352,093
Sair maliyyə öhdəlikləri		53,668	-	53,668
Maliyyə öhdəlikləri üzrə cəmi potensial gələcək ödənişlər				
	350,061	167,348	1,266,753	1,784,162

22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin idarə Edilməsi (davamı)

Şirkət likvidliyin idarə edilməsi üçün yuxarıda göstərilən diskontlaşdırmanı nəzərə almadan öhdəliklərin ödəmə müddətləri üzrə yuxarıda göstərilən təhlilindən istifadə etmir. Bunun əvəzində Şirkət aşağıda göstərildiyi kimi gözlənilən ödəmə müddətlərinə və likvidlik çatışmazlığına nəzarət edir:

Azərbaycan Manatı ilə	Tələb edilənədək və 1 aydan az	1-6 ay ərzində	6-12 ay ərzində	1-5 il ərzində	5 ildən çox	Cəmi
31 dekabr 2014						
Maliyyə aktivləri	433,985	2,585,000	4,562,939	-	1,766	7,583,690
Maliyyə öhdəlikləri	179,972	15,340	813,652	-	-	1,008,964
Gözlənilən ödəmə müddətləri əsasında xalis likvidlik kəsiri	254,013	2,569,660	3,749,287	-	1,766	6,574,726
31 dekabr 2013						
Maliyyə aktivləri	1,267,638	1,276,209	5,268,456	501,144	1,766	8,315,213
Maliyyə öhdəlikləri	350,061	167,348	1,266,753	-	-	1,784,162
Gözlənilən ödəmə müddətləri əsasında xalis likvidlik kəsiri	917,577	1,108,861	4,001,703	501,144	1,766	6,531,051

Kredit riski. Qarşı tərəf borcunu müəyyən edilmiş ödəmə müddətində tam ödəyə bilmədiğdə, Şirkət kredit riskinə məruz qalır. Şirkətin məruz qaldığı kredit riskinin maksimal səviyyəsi adətən maliyyə vəziyyəti haqqında hesabatda maliyyə aktivlərinin balans dəyərini eks etdirir. Potensial kredit riskinin azaldılması üçün aktiv və öhdəliklərin əvəzləşdirilməsi imkanı böyük əhəmiyyət kəsb etmir.

Şirkətin kredit riskinə məruz qaldığı əsas sahələr aşağıdakılardır:

- i. sığorta öhdəliklərində təkrarsığortaçıların payı;
- ii. sığorta ödənişləri ilə bağlı təkrarsığortaçılardan alınacaq məbləğlər; və
- iii. sığortalılardan alınacaq məbləğlər;

Aktivlərin növləri üzrə Şirkətin məruz qaldığı risklərin maksimum miqdari aşağıda göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri (kassa çıxılmaqla)	323,557	750,896
Banklardakı müddətli depozitlər	6,160,818	5,407,165
Satılıq bilən investisiya qiymətli kağızları	507,028	809,032
Zərərlər ehtiyatında təkrarsığortaçıların payı	588,625	1,235,869
Sığorta əməliyyatları üzrə debitor borcları	-	110,612
Cəmi kredit risklərinin maksimum miqdari	7,580,028	8,313,574

Şirkət bir qarşı tərəf və ya qarşı tərəflər qrupu üzrə məruz qaldığı risklərə, eləcə də coğrafi və fəaliyyət seyməntləri üzrə risklərə limitlər tətbiq etməklə müddətli depozitlər və satılıq bilən investisiya qiymətli kağızları üzrə kredit riskinə nəzarət edir. Bu cür risklərə mütəmadi olaraq və ya ildə bir dəfədən gec olmayaraq yenidən baxılır.

22 Sığorta və Maliyyə Risklərinin İdarə Edilməsi (davamı)

Maliyyə aktivlərinin kredit keyfiyyətini qiymətləndirərkən Şirkət qarşı tərefin xarakterini, onun defolt vəziyyəti haqqında keçmiş dövrün məlumatlarını ve kreditin keyfiyyətini qiymətləndirmək üçün istifadə edilə bilən digər məlumatları nəzərə alır. Şirkət maliyyə aktivlərinin növlərini onların kredit keyfiyyətinə görə tanır. Kredit keyfiyyətinə görə qruplaşdırılmış aktivlərin kateqoriyaları yuxarıdakı cədvəldə göstərilir.

Bazar riski. Şirkət bazardakı ümumi və spesifik dəyişikliklərə məruz qalan faiz, xarici valyuta və pay aletləri üzrə açıq mövqelər ilə əlaqədar bazar risklərinə məruz qalır. Şirkətin rehbərliyi qəbul edilə bilən risklərin səviyyəsi üzrə limitlər müəyyən edir və bu limitlərə mütəmadi olaraq nəzarət edir. Lakin belə yanaşmanın tətbiqi bazarda daha əhəmiyyətli dəyişikliklərin baş verəcəyi halda, bu limitlərdən artıq zərərlərin yaranmasının qarşısını almır.

23 Kapitalın İdarə Edilməsi

Kapitalın idarə olunmasında Şirkətin məqsədi (i) Azərbaycan qanunları və sığorta fəaliyyətini tənzimləyən orqanların kapitalın məbləği ilə bağlı müəyyən etdiyi tələblərə riayət edilməsini və (ii) Şirkətin fəaliyyətinin fasiləsizliyini təmin etməkdir.

“Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanununa müvafiq olaraq sığorta şirkətləri tələb olunan kapital ilə bağlı aşağıdakı tələblərə riayət etməlidir:

- Sığortaçının tələb olunan kapitalı həyat və qeyri-həyat sığortaları üzrə ayrı-ayrılıqda müəyyən edilmiş aşağıdakı iki kəmiyyətdən böyük olmalıdır:

Tələb olunan kapitalın Azərbaycan Respublikası Maliyyə Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilən minimum məbləği, yəni 5,000,000 AZN (2013: 5,000,000 AZN) və,

Sığortaçının “sığorta haqları” və ya “sığorta ödənişləri” metodlarına əsasən hesablanmış ödəmə qabiliyyətinin tələb olunan səviyyəsi.

- Sığortaçının bir müqavilə üzrə öhdəliklərinin həcmi Şirkətin nizamnamə kapitalının 10%-dən çox olmamalıdır;
- Məcmu kapitalın tələb olunan kapitalın 30%-dən artıq olması;
- Sığortaçının ehtiyatlarının təminatı kimi qəbul edilmiş aktivlərin tərkibi və strukturu ilə bağlı tələblərə riayət edilməsi;

Aşağıdakı cədvəldə tələb olunan kapital və məcmu kapital haqqında məlumat əks etdirilir:

<i>Azərbaycan Manatı ilə</i>	<i>2014</i>	<i>2013</i>
Ödənilmiş kapital	6,786,500	6,786,500
Tələb olunan kapital	5,000,000	5,000,000

Bu normativlər Şirkətin yerli standartlara uyğun hazırlanmış maliyyə hesabatlarına əsasən hesablanır və əmsallara hər rüb nəzarət edilir. Məcmu kapitalın hesablamalarında BMHS rəqəmləri əsas götürülməmişdir. Şirkət kapitalın adekvatlığını Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi tərəfindən təsdiq olunmuş formada hesablaşmaq üçün prudensial hesabatlardan istifadə edir.

Şirkətin rehbərliyi 31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə və bu tarixlərdə tamamlanan illər ərzində sığorta nəzarəti orqanı tərəfindən müəyyən edilmiş məcmu kapitalın səviyyəsi ilə bağlı bütün tələblərə riayət olunduğunu hesab edir.

24 Şərti Öhdəliklər

Məhkəmə prosesləri. Adı fəaliyyət gedişində vaxtaşırı olaraq Şirkətə qarşı iddialar irəli sürürlər. Şirkətin Rəhbərliyi öz təxminlərinə, daxili və ənəndən cəlb edilmiş peşəkarların məsləhətinə əsasən hesab edir ki, bu iddialarla bağlı heç bir əhəmiyyətli zərər baş verməyəcəkdir və müvafiq olaraq 31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə hazırlı maliyyə hesabatlarında hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır.

Vergi qanunvericiliyi. Azərbaycan Respublikasının vergi, valyuta və gömrük qanunvericiliyi müxtəlif şərhlərə və tez-tez baş verə bilən dəyişikliklərə məruz qalır. Şirkətin əməliyyatları və fəaliyyəti ilə bağlı vergi qanunvericiliyinə dair rəhbərliyin mövqeləri müvafiq vergi orqanları tərəfindən sual altına qoyula bilər. Bunun nəticəsində, Şirkətə qarşı böyük məbləğdə əlavə vergilər, cərimələr və faizlər hesablana bilər. 31 dekabr 2001-ci il tarixində tamamlanan maliyyə ilindən başlayaraq vergi orqanları tərəfindən vergi ödəyicisinin son üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyəti yoxlanıla bilər. Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin bu maddəsi irəliyə dönümlü olaraq tətbiq edilir, yəni 2001-ci ildən əvvəlki maliyyə illərinə aid edilmir. Müəyyən hallarda yoxlama daha artıq dövrləri əhatə edə bilər.

Ümumiyyətlə, vergi ödəyicisinin əvvəlki üç təqvim ilindən çox olmayan fəaliyyəti vergi orqanları tərəfindən yoxlanıla bilər. Buna baxmayaraq, başa çatdırılmış vergi auditı daha yuxarı vergi orqanları tərəfindən onların tabeçiliyində fəaliyyət göstərən vergi müfəttişliklərinin apardığı vergi auditinin nəticələrinin yoxlanılması ilə əlaqədar yenidən vergi yoxlamasının təyin edilməsini istisna etmir. Əlavə olaraq, hazırlı təcrübəyə əsasən məhkəmə vergi ödəyicisinin yoxlamalara əngəl yaratdığı və ya maneçilik törətdiyini müəyyən edərsə, vergi öhdəliklərinin məhdudlaşdırılması ilə bağlı qanuni müddəaların qanunvericiliklə müəyyən edilmiş üç illik dövrən daha artıq dövrləri artırıla bilər.

Rəhbərlik hesab edir ki, onun tərəfindən müvafiq qanunvericiliyin şəhhi düzgündür və vergi, xarici valyuta və gömrükle bağlı Şirkətin mövqeləri dəyişilməyəcəkdir. Müvafiq olaraq, 31 dekabr 2014-cü il tarixinə potensial vergi öhdəlikləri üzrə hər hansı ehtiyat yaradılmamışdır (31 dekabr 2013: potensial vergi öhdəlikləri üzrə ehtiyat yaradılmamışdır).

Kapital məsəfləri ilə bağlı öhdəliklər. 31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə Şirkətin kapital məsəfləri ilə bağlı əhəmiyyətli öhdəlikləri olmamışdır.

Əməliyyat lizinqi ilə bağlı öhdəliklər. Şirkət lizinq alan kimi çıxış etdiqdə, ləğv oluna bilməyən əməliyyat lizinqi əsasında gələcək minimum lizinq ödənişləri aşağıdakı kimidir:

Azərbaycan Manatı ilə	31 dekabr 2014	31 dekabr 2013
1 ildən az	-	4,276
Cəmi əməliyyat lizinqi ilə bağlı öhdəliklər	-	4,276

31 dekabr 2013-cü il tarixinə mövcud olan öhdəlik iki avtomobilin icarəyə götürülməsi ilə bağlı əməliyyat lizinqindən yaranmış öhdəliyi eks etdirir. 31 dekabr 2014-cü il tarixinə Şirkətin əməliyyat lizinqi ilə bağlı öhdəliyi olmamışdır.

25 Maliyyə Alətlərinin Qiymətləndirmə Kateqoriyaları üzrə Təqdim Edilməsi

BMS 39, *Maliyyə Alətləri: Tanınması və Qiymətləndirilməsi* Standartına uyğun olaraq, Şirkət maliyyə aktivlərini aşağıdakı kateqoriyalara təsnifləşdirir: (a) verilmiş kreditlər və debitör borcları; (b) satılan bilən maliyyə aktivləri; (c) ödəniş tarixinədək saxlanılan maliyyə aktivləri və (d) mənfiət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə eks etdirilən maliyyə aktivləri (“MZHƏD”). “Mənfiət və ya zərər vasitəsilə ədalətli dəyərlə eks etdirilən maliyyə aktivləri” kateqoriyası iki alt-kateqoriyaya bölünür: (i) ilkin tanınma zamanı bu kateqoriyaya aid edilmiş aktivlər və (ii) ticarət üçün maliyyə aktivləri.

25 Maliyyə Alətlərinin Qiymətləndirmə Kateqoriyaları üzrə Təqdim Edilməsi (davamı)

31 dekabr 2014-cü il tarixinə maliyyə aktivlərinin növləri ilə yuxarıda qeyd edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzləşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	Verilmiş kreditlər və debitor borcları	Satılmış bilən maliyyə aktivləri	Cəmi
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	327,219	-	327,219
Banklardakı müddətli depozitlər	6,160,818	-	6,160,818
Satılmış bilən investisiya qiymətli kağızları	-	507,028	507,028
Cəmi maliyyə aktivləri	6,488,037	507,028	6,995,065

31 dekabr 2013-cü il tarixinə maliyyə aktivlərinin növləri ilə yuxarıda qeyd edilən qiymətləndirmə kateqoriyalarının üzləşdirilməsi aşağıdakı cədvəldə göstərilir:

Azərbaycan Manatı ilə	Verilmiş kreditlər və debitor borcları	Satılmış bilən maliyyə aktivləri	Cəmi
Aktivlər			
Pul vəsaitləri və onların ekvivalentləri	752,536	-	752,536
Banklardakı müddətli depozitlər	5,407,165	-	5,407,165
Sığorta əməliyyatları üzrə debitor borcları	110,612	-	110,612
Satılmış bilən investisiya qiymətli kağızları	-	809,032	809,032
Cəmi maliyyə aktivləri	6,270,313	809,032	7,079,345

26 Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri

Ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi neticələri aşağıda göstərildiyi kimi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyələrinə görə təhlil edilir: (i) 1-ci səviyyəyə oxşar aktiv və öhdəliklər üçün feal bazarlarda kotirovka olunan qiymətlərlə qiymətləndirmələr (təshih edilməmiş) (ii) 2-ci səviyyəyə aktiv və ya öhdəlik üçün birbaşa (yəni, qiymətlər) və ya dolayısı ilə (yəni, qiymətlərdən yaranan) müşahidə edilə bilən ilkin əhəmiyyətli məlumatların istifadə edildiyi qiymətləndirmə üsulları vasitəsilə əldə edilən qiymətləndirmələr və (iii) 3-cü səviyyəyə müşahidə edilən bazar məlumatlarına əsaslanmayan qiymətləndirmələr (müşahidə edilməyən ilkin məlumatlar) daxildir. Maliyyə alətlərini ədaletli dəyərlə qiymətləndirmə iyerarxiyalara bölmək üçün rəhbərlik peşəkar mülahizələr irəli sürür. Ədalətli dəyərlə qiymətləndirmə üçün əhəmiyyətli dərəcədə düzəlişlər tələb edən müşahidə edilə bilən məlumatlardan istifadə edildikdə, bu qiymətləndirmə 3-cü Səviyyəyə aid edilir. İstifadə edilən məlumatların əhəmiyyətliyi bütövlükdə ədalətli dəyərin qiymətləndirilməsi ilə ölçülür.

26 Maliyyə Alətlərinin Ədalətli Dəyəri (davamı)

a) Ədalətli dəyərdə qeydə alınan maliyyə alətlərinin ədalətli dəyərlə qiyətləndirmə iyerarxiyası üzrə təhlili

Ədalətli dəyərdə qeydə alınan maliyyə alətlərinin aid edildiyi ədalətli dəyər iyerarxiyasının səviyyəsi aşağıda göstərilir:

	2014		2013	
	Fəal bazarda kotirovka olunan qiymət (Səviyyə 1)	Səviyyə 3	Fəal bazarda kotirovka olunan qiymət (Səviyyə 1)	Səviyyə 3
Azərbaycan Manatı ilə				
MALİYYƏ AKTİVLƏRİ				
Borc və pay qiymətli kağızları	505,262	1,766	807,266	1,766
CƏMI ƏDALƏTLİ DƏYƏRLƏ QEYDƏ ALINAN MALİYYƏ AKTİVLƏRİ	507,208	1,766	807,266	1,766

b) Ədalətli dəyərlə qiyətləndirilməyən, lakin ədalətli dəyəri açıqlanan aktiv və öhdəliklər

31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə amortizasiya edilmiş dəyərdə qeydə alınan müddətli depozitlərin ədalətli dəyər iyerarxiyası 2-ci səviyyəyə aiddir. Müddətli depozitlərin ədalətli dəyəri təxminən onların amortizasiya edilmiş dəyərinə bərabərdir.

Üç aydan artıq ödəmə müddəti olmayan aktiv və öhdəliklərin balans dəyəri belə maliyyə aktivlərinin ödəmə müddətlərinin nisbətən qısa olması ilə əlaqədar olaraq təxminən onların ədalətli dəyərini eks etdirir. Digər maliyyə alətlərinin ədalətli dəyəri oxşar kredit riskinə və ödəmə müddətinə malik olan yeni aletlər üçün ilin sonuna müvafiq bazar dərəcələri ilə diskontlaşdırılmış gələcək pul vəsaitlərinin hərəkətinin cari dəyəri kimi hesablanır.

Rəhbərlik hesab edir ki, maliyyə hesabatlarında tanınmış maliyyə aktivləri və öhdəliklərinin balans dəyəri təxminən onların ədalətli dəyərini eks etdirir.

27 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar

BMS 24 “Əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar” Standartında nəzərdə tutulduğu kimi hazırkı maliyyə hesabatlarında tərəflər o zaman əlaqəli hesab olunur ki, onlardan biri digərinə nəzarət edə bilsin və yaxud maliyyə-təsərrüfat fəaliyyəti ilə bağlı qərar qəbul edərkən digər tərəfə əhəmiyyətli təsir göstərə bilsin. Əlaqəli tərəflər ilə hər hansı mümkün münasibətlər nəzərdən keçirilərken, həmin münasibətlərin mahiyyətinin onların hüquqi formasından üstünlüyü prinsipi tətbiq olunur.

Adı fəaliyyət gedişində Şirkət səhmdarla, direktorlarla, töremlə müəssisə və Şirkətin əsas səhmdarının sahib olduğu müəssisələr və digər əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar həyata keçirilir. Bu əməliyyatlar əsasən bazar dərəcələri ilə qiymətləndirilir.

Aşağıdakı cədvəldə “ümumi nəzarətdə olan müəssisələrə” Şirkətin son nəzarətedici tərəfi olan American International Group, Inc. şirkətinin səhmdarı olduğu müəssisələr daxildir.

27 Əlaqəli Tərəflərlə Əməliyyatlar (davamı)

31 dekabr 2014-cü il və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərinə əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar üzrə qalıqlar aşağıdakı kimi olmuşdur:

Azərbaycan Manatı ilə	2014			2013		
	Baş müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Baş rəhbərlik	Baş müəssisə	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Baş rəhbərlik
Ödəniləcək təkrarsıgorta haqları	-	352,309	-	-	343,578	-
Sair maliyyə öhdəlikləri	-	1,386	-	5,421	-	-
Sair öhdəliklər	-	-	74,116	-	-	59,731
Qazanılmamış sıgorta haqları ehtiyatında təkrarsıgortaçıların payı	-	69,303	-	-	186,473	-
Zərərlər ehtiyatında təkrarsıgortaçıların payı	-	588,625	-	-	1,214,705	-

31 dekabr 2014-cü və 31 dekabr 2013-cü il tarixlərində tamamlanan illər ərzində əlaqəli tərəflərlə əməliyyatlar aşağıdakı kimi olmuşdur:

Azərbaycan Manatı ilə	2014		2013	
	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Baş rəhbərlik	Ümumi nəzarətdə olan müəssisələr	Baş rəhbərlik
Hesablanmış təkrarsıgorta haqları	(140,853)	-	(849,542)	-
Haqq və komissiya gəlirləri	56,921	-	114,759	-
Qazanılmamış sıgorta haqları ehtiyatında təkrarsıgortaçıların payında dəyişiklik	(118,170)	-	(481,687)	-
Təkrarsıgortaçılardan alınmış sıgorta ödənişləri	139	-	404,642	-
Zərərlər ehtiyatında təkrarsıgortaçıların payında dəyişiklik	(626,080)	-	529,048	-
Inzibati və sair əməliyyat xərcləri				
- <i>Əmək haqqı xərcləri</i>	-	(173,120)	-	(176,493)
- <i>Əyləncə xərcləri</i>	-	(3,029)	-	-
- <i>Ezamiyyə və sair xərclər</i>	-	(988)	-	(2,402)

Şirkətin idarəedici rəhbərliyi ilə təmsil olunan baş rəhbərliyə ödənişlər müqavilə üzrə əmək haqqından və işçilərə digər qısamüddətli ödənişlərdən ibarət olmuşdur.

28 Hesabat Dövründən Sonra Baş Vermiş Hadisələr

Xarici valyuta məzənnələri. 21 fevral 2015-ci il tarixində Azərbaycan Respublikasının milli valyutası olan Azərbaycan Manatı Avro və ABŞ dollarına qarşı təxminən 33% devalvasiya edilmişdir. 31 mart 2015-ci il tarixinə Avro və ABŞ dollarına qarşı Manatın məzənnəsi aşağıdakı kimi olmuşdur:

1 Avro = 1.1317 AZN

1 ABŞ dəlları = 1.0485 AZN

Manatın devalvasiyası Şirkətə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərməmişdir.

Azərbaycanın reytinginin aşağı salınması. 31 yanvar 2015-ci il tarixində "Standard & Poor's" kredit reytingi xidmeti Azərbaycan üzrə reyting proqnozuna "sabit"dən "mənfi" istiqamətində yenidən baxıb. Agentlik eyni zamanda Azərbaycanın uzun və qısamüddətli suveren kredit reytinglərini "BBB-/A-3" səviyyəsində təsdiq edib.